

Тема: Психологічний супровід розвитку адаптаційних можливостей особистості першокласника.



ПІБ вчителя: Плотнікова Наталія Вадимівна

Посада: практичний психолог

Категорія: Вища категорія

**Повна назва школи: Запорізька гімназія №6
Запорізької міської ради Запорізької області**

Директор: Белік Людмила Володимирівна

Адреса школи: м. Запоріжжя, вул. Олімпійська буд. 2

тел.: 097-069-17-22

email: school6.zp@gmail.com

Провідна педагогічна ідея досвіду

Формування позитивної концепції «Я-учень» шляхом створення оптимальних умов для соціально - психологічної адаптації першокласників з залученням всіх суб'єктів навчально-виховного процесу: учнів, батьків, вчителів, психолога.

Обґрунтування актуальності та перспективності досвіду

Актуальність програми психологічного супроводу розвитку адаптаційних можливостей першокласників полягає в тому, що вона дає можливість організувати системний та комплексний підхід з питань успішної адаптації дитини до нових навчальних умов. Особлива увага інтеграції в соціумі приділяється розвитку адаптації учнів особливо вразливих категорій.

Впровадження цієї програми дозволяє подолати наступні суперечності:

- ✓ Між новою стратегічною метою щодо забезпечення безперервності освіти впродовж життя та відсутністю організаційно-методичних умов для її досягнення;
- ✓ Між високим соціальним і особистісним значенням готовності до навчання в школі кожної дитини і застарілими організаційними формами підготовки дітей до школи та їх подальшого навчання;
- ✓ Невідповідністю шкільного режиму та умов навчання психофізіологічним особливостям дітей; невідповідністю цим особливостям темпу навчальної діяльності та вимог для засвоєння ЗУНів учнями 6-7 року життя;
- ✓ Проявами авторитарного стилю викладання предметів та взаємодії з учнями, та вимог до толерантності учнів у спілкуванні з оточуючими, що породжує виникнення бар'єрів у відношеннях «учень - учитель».

Психологічний супровід як метод роботи психолога у запропонованій програмі є системно організованою діяльністю, яка є спрямованою на допомогу оптимальному розвитку кожного учня, його пізнавальній діяльності, засвоєнню

ним предметних знань і соціальних цінностей, соціальних норм міжособистісної взаємодії, навичок саморегуляції емоційних станів, розвитку толерантного ставлення до дітей з особливими потребами, а саме дітей вразливих категорій.

Науково-теоретична база досвіду

Програма Психологічного супроводу розвитку адаптаційних можливостей особистості першокласника ґрунтується на періодизації вікового розвитку дитини Е.Еріксона та концепції появи психічних новоутворень особистості Д.Ельконіна і В.Давидова. Програма психологічного супроводу забезпечує відстеження динаміки розвитку особистості кожної дитини, вирішує завдання формування психологічної готовності дитини до шкільного навчання, розвиток адаптаційних механізмів першокласника під час навчання та попередження проявів дезадаптації у перші навчальні дні.

Стисла анотація досвіду

Програма психологічного супроводу розвитку адаптаційних можливостей особистості першокласника процес поетапний, тому в структурі програми можливо визначити окремі етапи: пропедевтичний (психологічна просвіта батьків майбутніх першокласників, розвиток когнітивної та емоційно-вольової сфери дошкільника, формування адаптивних можливостей дошкільника), діагностико-орієнтований (контроль за змінами, що відбуваються під впливом психологічних дій, визначення «проблемних зон» інтелектуального та особистісного розвитку), корекційно-розвиваючий (розвиток когнітивної сфери дитини, вольових якостей, сприяння її соціалізації), соціально-реабілітаційний (розвиток механізмів саморегуляції емоційних станів, розвиток навичок ефективного спілкування у соціальному середовищі, що змінюється), аналітичний (рефлексивний та контролюючий).

Мета програми психологічного супроводу: створення умов для успішної адаптації та розвитку психологічних можливостей першокласників у критичні періоди змін умов навчання та виховання.

Завдання програми психологічного супроводу:

- 1. Розвиток мотиваційно – цільового компоненту:**
 - ✓ формування потреби та уміння навчатися;
 - ✓ сприяння інтеграції зовнішньої мотивації до навчання у внутрішню пізнавальну мотивацію;
 - ✓ залучення дитини у систему партнерських стосунків з однолітками для формування потреби в груповому цілепокладанні.;
 - ✓ розвиток здатності планувати свою діяльність.
- 2. Розвиток рефлексивно – оцінного компоненту:**
 - ✓ формуванні здатності у молодших школярів аналізувати свої дії, вчинки, мотиви, переживання і співвідносити їх з нормами, правилами і цінностями групи;
 - ✓ розвиток співчуття, кращого розуміння себе та інших під час спілкування з оточуючими та виконання завдань.

- ✓ розвиток уміння бути у порозумінні із собою
- ✓ створення умов для самовираження та рефлексії.
- 3. Формування емоційно-вольового компоненту:
 - ✓ розвиток навичок самоконтролю емоційних станів, вольових якостей,
 - ✓ навчання прийомам саморелаксації, зняття м'язової напруги що викликана конфліктною ситуацією
 - ✓ допомога в усвідомленні свого Я, підвищення самооцінки, подолання внутрішніх конфліктів, страхів, агресивних типів поведінки, зменшення проявів тривоги у дитячому колективі.
- 4. Розвиток пізнавального компоненту:
 - ✓ формування прийомів мислення: аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення тощо;
 - ✓ розвиток довільної уваги, слухового та зорового сприйняття;
 - ✓ розвиток мовленнєвої активності, збагачення словникового запасу;
 - ✓ розвиток дрібної моторики руки та зорово - слухового сприйняття;
 - ✓ Систематизація уявлень про навколишній світ.

Реалізація мети та завдань програми психологічного супроводу відбувається завдяки впровадженню програми занять Школи ефективного батьківства «Для мами і тата», програми занять Школа майбутнього першокласника, програми курсу «Розвиваючі ігри» для першокласників у межах годин психології.

Результативність впровадження досвіду

Впровадження Програми психологічного супроводу дає можливість для створення певних соціально-психологічних умов що призводять до успішної адаптації першокласників. Ефективність та результативність програми доведена дослідженнями. Так, за результатами індивідуальних співбесід з питань готовності до навчання у школі, у випробовуваному класі результат більш високий в порівнянні з результатами учнів контрольного класу. Ці рівні психологічної готовності дітей до навчання в школі дозволяють визначити початкові можливості дитини і спрогнозувати напрям індивідуального просування її в подальшому навчанні. Також за підсумками адаптаційного періоду спостерігається зростання числа учнів, що успішно адаптувалися до школи. У випробовуваному класі це 80%учнів, що на 34% більше, ніж в контрольному класі на кінець листопада місяця 2014- 2015 навчального року. Спостерігається більш успішне проходження періоду адаптації: суттєво знижуються прояви тривожності учнів, зростає довільність уваги, активно відбувається трансформація зовнішніх мотивів до навчання у пізнавальні, формуються стійкі механізми саморегуляції емоційно-вольових станів, вольові якості, спостерігається домінування механізмів ефективного спілкування з оточуючим середовищем.

Ці результати підтверджують гіпотезу, що цілеспрямована діяльність і системність програми психологічного супроводу дає позитивну динаміку з розвитку можливостей успішній адаптації першокласників до

шкільного навчання, оволодінню ними нової соціальної ролі учня і позитивній мотивації до отримання знань.

Розвинуті та набуті навички дають можливість дитині безболісно адаптуватися під час переходу з одного класу у інший, використовуючи їх також за умов зміни класного колективу.

Репрезентація досвіду

Програма психологічного супроводу розвитку адаптаційних можливостей особистості першокласника була презентована на засіданні науково-методичної ради гімназії №6 (протокол № 2, від 24.2015), на засіданні районного методичного об'єднання практичних психологів та соціальних педагогів Комунарського району від 27.10.2015

Посилання на матеріал <http://gymnasium6.zp.ua...>

Тема досвіду :

Психологічний супровід розвитку адаптаційних механізмів особистості першокласника.

Зміст роботи

1. Вступ.

1.1. Пояснювальна записка.

1.2. Актуальність досвіду роботи.

1.3. Теоретико-методологічні засади вивчення проблеми адаптації учнів перших до умов навчання в школі.

II. Основна частина

2.1. Мета та завдання програми психологічного супроводу.

2.2. Принципи програми розвитку психологічного супроводу

2.3. Етапи програми психологічного супроводу розвитку адаптаційних механізмів особистості першокласника.

2.4. Аналіз ефективності втілення програми психологічного супроводу

III. Висновки

IV. Рекомендована література

V. Додатки

Пояснювальна записка

Орієнтація національної освіти на особистість дитини зумовлює нову стратегію виховання на основі гуманістичних засад. Це передбачає визнання особистості дитини найвищою соціальною цінністю. Особистість дитини – це продукт усього суспільства, починаючи від народження.

У сучасному суспільстві гостро постає проблема психологічної адаптації та збереження психічного здоров'я особистості. Система виховання та освіти вимагає суттєвих змін методики, цінностей та змісту підготовки нової генерації до життя. Тому проблема психологічної адаптації дітей до школи є актуальна і потребує уваги зі сторони психологів, учителів і батьків.

У зв'язку з переходом України на 12-річне навчання найактуальнішими стають питання готовності, вступу та навчання дітей 6-го року життя.

Зміст підготовчої роботи з питань зарахування дітей у перший клас відображений в інформаційно-нормативних документах Міністерства освіти і науки України (лист Міністерства освіти і науки України №19-510 від 18.12.2000р.) «Про організацію роботи з дітьми старшого дошкільного віку, які не відвідують дошкільні заклади», наказ №19-157 від 13.04.2001р. «Про зарахування дітей до 1 класу загальноосвітнього навчального закладу», наказ №365 від 05.06.2001р. «Про прийом дітей до загальноосвітніх навчальних закладів»), а також у наказі управління освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації від 18 лютого 2002р. №75 «Про врегулювання процесу підготовки до школи майбутніх першокласників та прийому в перші класи освітніх закладів області».

Вступ до школи і початковий період навчання викликають перебудову всього способу життя й діяльності дитини. Цей період однаково важкий для дітей, які вступають до школи в 6, і в 7 років.

Важливим соціальним інститутом у цей період розвитку дитини є сім'я. Батьки — перші вихователі дітей у житті. Приклад батьків — найкраща школа для дітей. Важливими є такі чинники як доброзичливість, уважність, сприяння розвитку пізнавальної активності дитини.

Дитина, яка вступає до школи, має бути зрілою у фізіологічному та соціальному сенсі, повинна досягти відповідного рівня розумового та емоційного розвитку. Навчальна діяльність потребує відповідного рівня знань про довколишній світ, сформованості елементарних понять. Дитина повинна вміти узагальнювати й диференціювати предмети і явища, мати сформований внутрішній план дій та здійснювати самоконтроль. Важливе також позитивне ставлення до навчання, здатність до саморегуляції поведінки, вияв вольових зусиль для виконання поставлених завдань. Не менш важливі й навички ефективного спілкування з оточуючими – однолітками та значимими дорослими, розвинена довільна увага, дрібна моторика рук, зорово-рухова координація.

Спостереження фізіологів, психологів, педагогів показують, що серед першокласників є діти, які через індивідуальні психологічні особливості важко адаптуються до нових умов, лише частково можуть упоратися (або не можуть

зовсім) з розкладом роботи й навчальною програмою. Значну роль у вирішенні завдань адаптаційного періоду повинна відігравати психологічна служба.

Психологічна служба системи освіти є важливою складовою державної системи охорони фізичного і психічного здоров'я молодих громадян України і діє з метою виявлення і створення оптимальних умов для розвитку особистості. Особливо ця функція служби важлива в умовах складної соціально-політичної ситуації в країні.

В період воєнного конфлікту в Україні з'являється група дітей, особливо вразливих категорій - вимушених мігрантів, які потрапили у складні життєві умови і потребують особливої уваги з боку всіх учасників навчально-виховного процесу у період адаптації в перші навчальні дні. Підвищений рівень тривоги, замкненість, надмірна обережність у встановленні соціальних зв'язків з оточуючими - однолітками та дорослими є значною перешкодою у подоланні труднощів в період адаптації. Практичному психологу необхідно докласти зусиль щодо створення сприятливого соціально-психологічного клімату в навчальному закладі та оптимізації змісту та форм психологічної просвіти педагогічних працівників і батьків.

Працівникам психологічної служби необхідно організувати свою роботу відповідно до таких нормативно-правових документів:

- ✓ Лист Міністерства освіти і науки України від 11.03.2014 №1/9-135 «Про надання психологічної допомоги учасникам навчально-виховного процесу»;
- ✓ Наказ МОЗ,МОН від 14.06.2006 №1983/388/452 «Про затвердження порядку взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у СЖО»;
- ✓ Етичний кодекс психолога.

Актуальність досвіду роботи.

Актуальність Програми психологічного супроводу розвитку адаптаційних можливостей особистості першокласника полягає в тому, що вона дає можливість організувати системний та комплексний підхід з питань успішної адаптації дитини до нових навчальних умов.

Посилення явищ дезадаптивного характеру в навчально - виховному процесі пов'язане із збільшенням непрогнозованих критичних ситуацій у повсякденному житті, особливо, як свідчить практика, вони загострюються в момент вступу до школи, у період первинного засвоєння вимог, які висуває нова соціальна ситуація.

Прояви шкільної дезадаптації спостерігаються під час навчального процесу у вигляді проблем та труднощів пов'язаних з навчальною діяльністю, недостатнім рівнем сформованості надпредметних умінь та навичок, навичок саморегуляції, що заважають дитині якісно засвоювати навчальний матеріал; відсутністю навичок ефективного спілкування з однолітками, які є запорукою комфортного перебування дитини у навчальному закладі.

Ця проблема є актуальною і для мене. За родом своєї діяльності я працюю практичним психологом, що супроводжує учнів початкової школи під час навчально - виховного процесу. Основні підходи та практики з питань профілактики дезадаптації до шкільного навчання були представлені мною у видавництві «Шкільний світ», газета «Психолог» №12, березень, 2011р. Відсутність стійких сформованих адаптаційних механізмів пристосування до нових умов навчання є значною перешкодою для успішного навчання першокласника.

Основою проблеми дезадаптації є складна взаємодія індивідуальних і соціальних факторів, які є несприятливими для гармонічного розвитку.

Впровадження цієї програми дозволяє подолати наступні суперечності:

- ✓ Між новою стратегічною метою щодо забезпечення безперервності впродовж життя та відсутністю організаційно-методичних умов для її досягнення;
- ✓ Між високим соціальним і особистісним значенням готовності до навчання в школі кожної дитини і застарілими організаційними формами підготовки дітей до школи та їх подальшого навчання;
- ✓ Невідповідністю шкільного режиму та умов навчання психофізіологічним особливостям дітей; невідповідністю цим особливостям темпу навчальної діяльності та вимог для засвоєння ЗУНів учнями 6-7 року життя,
- ✓ Проявами авторитарного стилю викладання предметів і взаємодії з учнями, та вимог до толерантності учнів у спілкуванні з оточуючими, що породжує виникнення бар'єрів у відношеннях «учень - учитель».

Психологічний супровід як метод роботи психолога у запропонованій програмі є системно організованою діяльністю, яка спрямована на оптимальний розвиток кожного учня, активізацію його пізнавальної діяльності, засвоєння ним предметних знань і соціальних цінностей, соціальних норм міжособистісної взаємодії, навичок саморегуляції емоційних станів, розвитку толерантного ставлення до дітей з особливими потребами, а саме дітей вразливих категорій.

Теоретико-методологічні засади вивчення проблеми психологічних механізмів адаптації та розвитку учнів перших класів до умов навчання в школі.

Термін «адаптація» виник у другій половині XVIII ст. Введення його у науковий обіг пов'язують з ім'ям німецького фізіолога Ауберта, який використав цей термін для характеристики явищ пристосування чутливості органів зору (або слуху), що виражається у підвищенні чи зниженні чутливості у відповідь на дію адекватного подразника.

Поняття адаптація, механізми адаптації тісно пов'язані із шкільним життям. Вони на кожному кроці висувають вимоги до компетентності дитини,

її гнучкості, вміння виділяти головне і другорядне, здатності до даного пристосовуватися. Звідси й поняття шкільної адаптації.

Шкільна адаптація – пристосування дитини до умов та вимог нового середовища. Її результатом є пристосованість як особистісна, що виступає показником життєвої компетентності дитини, її здатності орієнтуватися та впливати на довкілля.

Адаптація соціальна – інтегративний показник стану дитини, який відображає її здатність адекватно сприймати навколишню дійсність, ставиться до людей, подій вчинків, спілкуватися вчитися, працювати, відпочивати регулювати поведінку відповідно до сподівань інших.

За цих умов у нашому суспільстві дуже гостро постає проблема соціальної адаптації молодших школярів та збереження психічного здоров'я.

Якщо навколишнє середовище виявляє до людини вимоги, а деякі з них важко адаптуються в силу їх особистісних чи вікових особливостей, то в них може розвинутих відчуття соціальної, психічної і соматичної напруги, а це загроза дезадаптації.

Найважливішим є те, що процес звикання до шкільного життя та його умов є складним. Одні діти проходять цей процес легко без психічних травм, а інші важко з чого і впливає проблема «шкільної дезадаптації».

Шкільна дезадаптація – втрата дитиною навчальної мотивації, низька успішність, конфліктність у спілкуванні з учителями й однолітками. Схильність до асоціальної поведінки, низька самооцінка, домінування негативного емоційного напруження. Успішна адаптація до шкільного життя залежить від рівня сформованості основних передумов навчальної діяльності. Чим краще готовий організм дитини до всіх змін, пов'язаних із початком навчання в школі, подоланні труднощів, яких не уникнути, тим легше вона їх долає, тим спокійнішим буде процес пристосування до школи.

Не менш важливим у подоланні труднощів дезадаптації є вікові особливості дошкільників.

Характеристика вікових особливостей першокласника.

Літературний аналіз різних джерел з психології і мій власний досвід свідчать про те, що період 6-8 років – один з найважчих періодів життя дитини. У цей час у маленької людини відбувається усвідомлення свого місця у відносинах з дорослими, він прагне до здійснення суспільно значущої і суспільно оцінюваної діяльності.

У дитини виникає усвідомлення можливостей своїх дій, він починає розуміти, що не все може. На підставі виникнення особистої свідомості відбувається «криза 7 років», та, про яку багато говорять і пишуть. Криза вимагає переходу до нової соціальної ситуації, вимагає нового змісту відносин. Дитина повинна вступити у відносини з суспільством, здійснювати обов'язкову, суспільно необхідну і суспільно корисну діяльність. В даному випадку це прагнення швидше піти в школу.

Тут дуже важливими є знання про психологічні особливості дітей 6-7-річного віку, про те загальне і особливе, що важливо враховувати під час прийому дітей до школи, в період їх адаптації до навчання в організації навчально-виховного процесу. Що спільного і чим різняться вчорашній дошкільник і сьогоднішній молодший школяр?[2, с.75]

Спільне

- Сприйнятливість, податливість.
- Чуйність, здатність до співчуття.
- Товариськість.
- Легка збудливість, емоційність.
- Допитливість і вразливість
- Сталий бадьорий і радісний настрій.
- Переважні мотиви, пов'язані з інтересом до світу дорослих, встановленням позитивних відносин з оточуючими.
- Виразні прояви у поведінці типологічних властивостей вищої нервової діяльності.
- Пластичність нервової системи.
- Рухливість, непосидючість.
- Імпульсивність поведінки.
- Загальна недостатність волі.
- Нестійкість, мимовільність уваги.

Особливе

<u>Дошкільник</u>	<u>Молодший школяр</u>
Первісне формування особистості на основі виникнення підпорядкування мотивів, пов'язаних з їх боротьбою.	Формування здатності вирішувати життєві завдання шляхом логічних міркувань.
Утворення «дитячого суспільства». Первісне формування характеру, нестійкість характерологічних властивостей.	Упорядкування чуттєвого досвіду.
Формування нового рівня потреб, дозволяють йому діяти, керуючись цілями, моральними вимогами, почуттями.	Освіта дитячого колективу, формування громадської спрямованості особистості, тобто спрямованість на колектив однолітків.
Новоутворення щодо стійких форм поведінки.	Вимогливість, вибірковість відносин до товаришів.
Розвиток самооцінки і домагань як вираз соціальної активності.	Найбільша значимість авторитету вчителя.
	Переважаючі мотиви поведінки, пов'язаних з навчанням.

<p>Переважні мотиви поведінки пов'язані з інтересом до процесу гри.</p> <p>Зв'язок найбільш сильних переживань з оточуючими.</p> <p>Найбільша значимість першого кола спілкування (сім'я).</p> <p>Правдивість, відкритість.</p> <p>Нестійкість інтересів і бажань.</p> <p>Переважання нестійкої уваги і пам'яті.</p> <p>Поступовий перехід до довільності, керованості психічних процесів.</p> <p>Виділення власної діяльності, самоконтроль у ній.</p>	<p>Прийняття виконання вимог та норм поведінки як необхідних.</p> <p>Розвиток нового пізнавального ставлення до дійсності.</p> <p>Гострота та свіжість сприйняття.</p> <p>Яскравість уяви.</p> <p>Хороша працездатність.</p> <p>Глобальність інтересів.</p> <p>Диференціація здібностей.</p>
---	--

Л. В. Божович (1968) вказувала, що « перехід від дошкільного дитинства до шкільного» характеризується рішучою зміною місця дитини в системі відносин і всього способу його життя». Особливо хочу підкреслити, що позиція школяра створює особливу моральну спрямованість особистості дитини. Для нього вчення - не просто діяльність по засвоєнню знань і не тільки спосіб підготовки себе до майбутнього, воно усвідомлюється і переживається дитиною, як його участь у повсякденному житті оточуючих людей.

Всі ці умови призводять до того, що школа стає центром життя дитини, наповненої його власними інтересами, відносинами і переживаннями. В тім , внутрішнє психічне життя дитини, отримує зовсім інший зміст і інший характер, ніж у дошкільному віці: вона передусім пов'язана з його вченням і навчальними справами. Тому те, як буде намагатися впоратися маленький школяр зі своїми шкільними обов'язками, успіх або неуспіх у навчальних справах, має для нього велике значення.

А невміння опинитися на висоті викликає у нього переживання втрати основного стрижня свого життя, того соціального ґрунту, стоячи на якому він відчуває себе членом єдиного суспільного цілого. Отже, питання шкільного навчання – це не тільки питання освіти, інтелектуального розвитку дитини, але і формування його особистості, питання виховання. Що ж відбувається, коли дитина приходить до школи? А відбувається

перебудова всієї системи відносин дитини з дійсністю. Як підкреслював Д. Б. Ельконін, « у школяра є дві сфери соціальних відносин: «дитина - дорослий» і «дитина - діти». У школі виникає нова структура цих відносин. Система «дитина - дорослий» диференціюється на дві системи: «дитина - вчитель» і «дитина - батьки». Система «дитина - вчитель» стає центром життя дитини, від неї залежить сукупність всіх сприятливих для життя умов.

Якщо в школі добре, значить і вдома добре, значить і з дітьми теж добре. Це соціальна ситуація розвитку дитини вимагає особливої діяльності. Ця діяльність називається навчальною діяльністю. Навчальна діяльність сприяє розвитку пізнавальних здібностей дитини. Таким чином, молодший шкільний вік – вік інтенсивного інтелектуального розвитку. Інтелект опосередковує розвиток інших функцій, відбувається інтелектуалізація всіх психічних процесів, їх усвідомлення і довільність. За словами Л. С. Виготського, «ми маємо справу з розвитком інтелекту, який не знає самого себе».

А період початкового навчання є одним з найважливіших періодів формування особистості.

Також важливим для станів адаптації є фізичний стан здоров'я дитини.

Фізіологічна адаптація до навчання характеризує функціональні можливості і стан здоров'я. Розгляд фізіологічних аспектів адаптації дає можливість здійснювати управління процесом навчання, сприяє розумінню вчителем можливості уникнення надмірної інтенсифікації навчальної праці. Відповідно до цього необхідно будувати весь педагогічний процес так, щоб не завдавати збитків здоров'ю кожної дитини. Тривалість усіх трьох фаз адаптації 6 тижнів, причому найбільш складним є період між першим і четвертим тижнем, потім спостерігається стабілізація показників працездатності, знижується напруження головних систем організму, що забезпечують життя людини, тобто настає відносно стійке пристосування до всього комплексу навантажень, пов'язаних із навчанням.

Одним із головних критеріїв, що характеризують перебіг адаптації до систематичного навчання, є стан здоров'я дитини і зміна його показників під впливом навчального навантаження. Існують показники, за якими вчитель і батьки можуть визначити порушення стану здоров'я. Одним із важливих показників, який легко контролюється, є маса тіла. Ще один дуже інформативний показник артеріальний тиск .

Отже, фізіологічна адаптація молодших школярів є однією з найскладніших проблем психолого-педагогічної науки та навчально-виховної практики.

Спеціальна готовність до навчання. - рівень здібностей дитини щодо читання, письма й лічби. Програма й методика навчання, що існують у сучасній школі, розраховані на дитину, яка не отримала спеціальної підготовки, - навчання читання, письма, лічби.

Психологічна готовність до навчання - передбачає готовність розумову, мотиваційну, емоційно-вольову й соціальну. Проаналізуємо складові компоненти психологічної готовності, оскільки рівень їх розвитку обумовлює успішність адаптації дитини до школи, її навчальні успіхи.

Інтелектуальна готовність до навчання – це достатній рівень розвитку деяких пізнавальних процесів. Можна сказати, що інтелектуальна зрілість відображає функціональне дозрівання структур головного мозку. Але розумова готовність дітей до школи не зводиться тільки до оволодіння певною сумою знань про навколишнє середовище, а включає розумові дії та операції.

Мотиваційна готовність до навчання – характеризується наявністю в дитини бажання навчатися. Прагнення до діяльності, що має суспільне значення до нової соціальної позиції. Якщо у дитини сформовано бажання навчатися в школі, що ґрунтується на адекватних уявленнях про неї про її вимоги, то це сприятливий фактор, який забезпечує нормальний перехід до навчальної діяльності. Прагнення до школи, заради зовнішніх атрибутів свідчить про недостатню мотиваційну готовність дитини до школи. У такому випадку дитина виявляється не готовою до труднощів учіння, швидко розчаровується в шкільних справах, а це негативно позначається на процесі адаптації до школи, на навчальних досягненнях учнів. У структурі мотиваційної сфери першокласника представлені різні мотиви, але лише якийсь один може домінувати.

Емоційно-вольова готовність дитини до навчання – визначає уміння регулювати свою поведінку в достатньо складних ситуаціях, пов'язаних із напруженням, переживаннями. Д.Б.Ельконін вважав, що довільна поведінка народжується в рольовій грі в колективі дітей, яка дає можливість дитині піднятися на вищий рівень розвитку. Зі вступом до школи змінюється зміст і характер ставлення дитини до оточуючого світу і до самої себе. Вона усвідомлює особливу важливість навчальної діяльності – це суспільно-значуща діяльність (людина вчиться, щоб стати корисною суспільству). Учень має нові обов'язки, за виконання яких звітується перед суспільством в особі вчителя: регулярно ходити до школи, робити уроки, не запізнюватися, виконувати правила для учнів тощо.

Соціальна готовність дитини до навчання в школі – уміння будувати взаємовідносини із дорослими і ровесниками. Цей комплект готовності включає в себе формування у дітей якостей, завдяки яким вони мали б можливість спілкуватися з іншими дітьми, вчителем.

Змінюється система відносин з ровесниками (Д-Д). Підпорядкування кожного учня загальним правилом – це в першу чергу ставлення до групи, до класу. Система Дитина – Дорослий якісно змінюється, диференціюється. У стосунках Дитина-Вчитель діє мораль однобічної поваги, слухняність. Вчитель – центральна, авторитетна персона не тільки на уроці, а на певний час у всьому житті дитини.

Ознаки успішної адаптації: задоволеність дитини процесом навчання; дитина легко справляється з програмою, ступінь самостійності дитини при

виконанні ним навчальних завдань, готовність вдатися до допомоги дорослого лише після спроб виконати завдання самому(дія у зоні найближчого та актуального розвитку); задоволеність міжособистісними відносинами — з однокласниками і вчителем.

Ознаки дезадаптації: втомлений, стомлений зовнішній вигляд дитини. Небажання дитини ділитися своїми враженнями про проведений день. Прагнення відвернути дорослого від шкільних подій, переключити увагу на інші теми. Небажання виконувати домашні завдання, негативні характеристики на адресу школи, вчителів, однокласників. скарги на ті чи інші події, пов'язані зі школою. Неспокійний сон. Труднощі ранкового пробудження, млявість. постійні скарги на погане самопочуття.

Аналіз теоретичних та експериментальних досліджень (Л.І. Дзюбко, В.І.Ігнатенко, О.В.Максим, Н.Ю. Максимова,Г.О. Пономаренко, В.Д. Єрмаков та ін.) виявив, що однією з вирішальних причин дезадаптації молодших школярів є порушення в формуванні «Я-концепції», і зокрема, її поведінкової складової – саморегуляції. Дезадаптація – наслідок низького рівня сформованості шкільної зрілості.

Питання формування шкільної зрілості, а саме готовності дитини до школи і можливість її успішної адаптації і як результату - успішного навчання розглядались завжди. Так за точкою зору Л.С.Виготського, бути готовим до шкільного навчання – означає перш за все узагальнювати та диференціювати у відповідних категоріях предмети та явища навколишнього світу.

І.Шванцара у 1978 році більш об'ємніше визначає шкільну зрілість, як досягнення такого ступеню розвитку, коли дитина «стає здатною приймати участь у шкільному навчанні». Також І.Шванцара виділяє якісні компоненти шкільної зрілості: розумовий, соціальний та емоційний. [20 с. 29]

Р.В.Овчарова (1996) визначає рівень готовності до шкільного навчання через наступні компоненти: психологічну і соціальну готовність, розвиток шкільно-важливих психофізіологічних функцій, розвиток пізнавальної активності та стану здоров'я. Також додає параметри готовності до школи такі, як планування, контроль, мотивація навчання та рівень розвитку інтелекту. [16 с.18]

Утворення психологічних механізмів адаптації першокласника-важлива складова його подальшої адаптації. Процес адаптації особистості у відносно стабільному середовищі ще більше ускладнюється у зв'язку з тим, що соціальне середовище в дійсності не є стійким, і дитина протягом навчальної діяльності послідовно та паралельно входить у інші спільноти, які далеко неідентичні за своїми соціально-психологічними характеристиками. А саме перехід із класу в клас, зміна вікових особливостей учнів , а відповідно і потреб учнів.

Тому, говорячи про психологічні механізми, треба зазначити, що один і той же феномен може бути як процесом чи певним утворенням, так і механізмом. Так, самоконтроль можна розглядати як процес, що має у своїй основі власні механізми у складній системі саморегуляції.

Психологічний механізм – феномен, який констатує наявність стану оптимальних співвідношень і взаємодії між структурними складовими (підсистемами) психологічними системами, які забезпечують її функціонування, становлення, розвиток. Теоретичні підходи щодо формування психологічних механізмів адаптації визначені у концепції М.Й. Боришевського проте, що психологічні механізми адаптації є теоретичною категорією. Вони, можуть бути презентовані, як стан оптимальних взаємодій та взаємовідносин між актуальними елементами психологічної системи, що забезпечують її функціонування, становлення, розвиток [19, с. 56].

Виходячи з вищезазначеного, саме ефективна взаємодія в системі розвитку соціальних зв'язків учень-учитель-батьки, робота в зоні найближчого розвитку дитини – є передумовою успішної адаптації в навчально-виховному процесі дитини.

Необхідно також зазначити, що низький рівень розвитку саморегуляції призводить до розгортання дезадаптивних процесів, формування та закріплення негативних новоутворень протягом усього молодшого шкільного віку.

Тому, серед інших задач психолога, важливим є завдання формування такої корекції механізмів саморегуляції. Допомога у їх розвитку, шляхом розробки впровадження адаптаційних програм, які спрямовані на формування механізмів саморегуляції у першокласників. Винятково актуальною є корекційна робота з цими учнями, у яких вже виявлені ознаки дезадаптації, тому що без цього їхнє подальше навчання в школі матиме значні труднощі. Недостатній рівень саморегуляції перешкоджає формуванню соціальних навичок та вмінь школяра.

Процеси дезадаптації набиратимуть значних обертів та підсилюватимуться дефіцитом соціальних умінь та моральних цінностей, діти перейдуть до категорії важковиховуваних, якщо будуть знехтувані вікові особливості соціального розвитку. Самоконтроль, як компонент учбової діяльності учнів, має прояв в аналізі, регулюванні її ходу і результатів, або як уміння, навичка контролювати свою діяльність і виправляти помилки розглядається в роботах Ю.К. Бабанського, Б.П. Осипова, І.Я. Лернера, А.С. Линди, Н.І. Жарового. При цьому в ході самоконтролю оцінюється доцільність і ефективність як самого процесу виконання роботи, так і складання плану і здійсненого регулювання (тобто вже внесених корективів). Необхідно підкреслити, що «відсутність корекції неминуче призводить до незавершеності самоконтролю, зниженню його ефективності і гостроти самооцінки»

Зважаючи на те, що в зоні найближчого розвитку знаходиться потреба у спілкуванні з однолітками можливо стверджувати, що адаптованість першокласника залежатиме від розвитку його комунікативних навичок, від уміння встановлювати соціальні зв'язки з оточуючими і для цього потрібні певні передумови, більшість з яких закладається ще в ранньому дитинстві та продовжує формуватися під впливом спілкування дитини із значимою дорослою людиною. В.О. Сухомлинський з цього приводу писав, що коли

«добрі почуття не виховані у дитинстві, то їх ніколи не виховаєш, тому що це, істинно людське, стверджується в душі одночасно з пізнанням перших і найважливіших істин, одночасно з переживанням і відчуттям найтонших відтінків рідного слова. В дитинстві, людина повинна пройти емоційну школу - школу виховання добрих почуттів».

Мета та завдання програми психологічного супроводу.

Мета програми психологічного супроводу: створення умов для успішної адаптації та розвитку психологічних можливостей першокласників у критичні періоди змін умов навчання та виховання.

Завдання програми психологічного супроводу:

5. Розвиток мотиваційно – цільового компоненту:

- ✓ формування потреби та уміння навчатися;
- ✓ сприяння інтеграції зовнішньої мотивації до навчання у внутрішню пізнавальну мотивацію;
- ✓ залучення дитини у систему партнерських стосунків з однолітками для формування потреби в груповому цілепокладанні.;
- ✓ розвиток здатності планувати свою діяльність.

6. Розвиток рефлексивно – оцінного компоненту:

- ✓ формуванні здатності у молодших школярів аналізувати свої дії, вчинки, мотиви, переживання і співвідносити їх з нормами, правилами і цінностями групи;
- ✓ розвиток співчуття, кращого розуміння себе та інших під час спілкування з оточуючими та виконання завдань.
- ✓ розвиток уміння бути у порозумінні із собою
- ✓ створення умов для самовираження та рефлексії.

7. Формування емоційно-вольового компоненту:

- ✓ розвиток навичок самоконтролю емоційних станів, вольових якостей,
- ✓ навчання прийомам саморелаксації, зняття м'язової напруги що викликана конфліктною ситуацією
- ✓ допомога в усвідомленні свого Я, підвищення самооцінки, подолання внутрішніх конфліктів, страхів, агресивних типів поведінки, зменшення проявів тривоги у дитячому колективі.

8. Розвиток пізнавального компоненту:

- ✓ формування прийомів мислення: аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення тощо;
- ✓ розвиток довірливої уваги, слухового та зорового сприйняття;
- ✓ розвиток мовленнєвої активності, збагачення словникового запасу;

- ✓ розвиток дрібної моторики руки та зорово - слухового сприйняття;
- ✓ Систематизація уявлень про навколишній світ.

Принципи програми психологічного супроводу:

- ✓ **Діагностико-орієнтований принцип**

Ґрунтування корекційно - розвивальної роботи на результатах психодіагностики

- ✓ **Принцип сенситивності**

Робота у зоні найближчого розвитку

- ✓ **Принцип системності та безперервності**

Психологічний вплив спрямований на актуалізацію сильних сторін розвитку дитини з опорою на них. Розвиток функцій, що перебувають у сенситивному періоду.

Програма психологічного супроводу розвитку адаптаційних механізмів особистості першокласника.

Гімназія №6 працює у своїй індивідуальній освітній парадигмі, використовуючи інноваційні технології навчання та виховання.

Одним із пріоритетних напрямків діяльності у роботі гімназії є здійснення психологічного супроводу першокласників на різних етапах формування шкільної зрілості.

Психологічний супровід ведеться в аспекті профілактики, розвитку, діагностики, соціально-психологічної реабілітації дітей вразливих категорій, соціально-психологічного консультування всіх учасників навчально-виховного процесу.

Представлена програма побудована з урахуванням психофізіологічних особливостей дітей 6-7 року життя. В цей період розвитку усіх аналізаторів та рівень розвитку когнітивної сфери у комплексі призводить до формування чуттєвого етапу пізнання світу. Інтенсивно формуються логічні операції та елементи абстрактних міркувань. Дошкільний вік - це початок всебічного розвитку і формування особистості. Сенситивність цього періоду дає можливість кваліфікованим педагогам та психологам якнайкраще підготувати дитину до школи, формуючі та створюючи у неї адаптаційні механізми самоконтролю, саморегуляції, які дитина буде використовувати впродовж усього життя. Така вчасна психолого - педагогічна підтримка дає можливість зменшити, або зовсім уникнути проявів дезадаптації у перші навчальні дні.

В останні роки явище дезадаптації у дітей молодшого шкільного віку стає предметом багатьох медичних, психофізіологічних досліджень, психологічних досліджень. Відомо, що особливо вразливими у відношенні станів дезадаптації

школярів є критичні періоди зміни умов виховання та навчання. Одним з таких критичних моментів життя є період вступу дитини до школи. Це переломний момент її життя: формується новий тип взаємин з іншими людьми, виникають нові форми діяльності.

Дитина 6-го року життя у період навчання стикається з низкою труднощів, які їй потрібно подолати. Їй необхідно засвоїти шкільні норми поведінки, навчитися виконувати завдання за інструкцією вчителя, докладати зусиль щодо утримання уваги на протязі уроку, слухати та чути учителя, відповідати на його запитання, долучитися до життя у класному колективі і таке інше.

Ці труднощі обтяжуються ще й психофізіологічними особливостями дітей шостого року життя:

- ✓ нестійкий тип нервової системи;
- ✓ висока втомлюваність, що зумовлена;
- ✓ особливостями серцево-судинної системи;
- ✓ домінування збудження над гальмуванням;
- ✓ слабка саморегуляція поведінки.

Таким чином, від результатів проходження адаптаційного періоду, від уміння пристосуватись до нових навчальних умов, залежить подальша успішність першокласника у навчанні, його соціальний статус у класному колективі.

Помилковою є думка батьків про те, що достатнім рівнем підготовки дітей до школи є оволодіння дитиною загально-навчальними вміннями та навичками – це читання, рахування у межах десяти, складання і віднімання, знання складу чисел, написання елементів письмових літер.

Більш важливим для майбутнього першокласника є розвиток над предметних умінь та навичок, розвиток навичок саморегуляції, вольових якостей, навичок ефективного спілкування з оточуючими.

Навчальна мотивація, пізнавальна зацікавленість поступово не змінять зовнішню мотивацію, якщо дитина не відчує успіх у своїй діяльності.

Шкільне-соціально-психологічне середовище володіє потенціалом можливостей навчання та психологічного розвитку. Але кожна школа у відповідності із своїм статутом, та напрямками діяльності індивідуально задає систему вимог та об'єм своїх освітніх та розвиваючих можливостей. Разом з цим науково-психологічна література дозволяє виявити важливі вимоги, які висуваються шкільною навчально-виховною системою до учня - його діяльності, поведінки та до внутрішніх психологічних особливостей на різних етапах навчання.

У нижче представленій таблиці надані загальні психолого-педагогічні вимоги до змісту основних параметрів статуту першокласника, які навчаються у паралелях діагностичного мінімуму.[2 с. 92] Надана інформація є дуже важливою для всіх учасників супроводу дитини у навчальному середовищі. Психолог за допомогою цієї моделі добирає необхідний діагностичний матеріал, оцінює результати тестування. Ці вимоги є основою для змісту

корекційно - розвиваючих програм, тому що вони дозволяють визначити, які адаптаційні навички та уміння і в якому обсязі треба перш за все формувати у першокласників. Учитель, враховуючи цю модель може ефективно використати відповідні методи та прийоми у роботі з першокласниками.

**Модель психолого-педагогічних вимог до змісту статусу першокласника
(за М.Р.Бітяноюю)**

Параметри психолого-педагогічного статусу	Психолого-педагогічні вимоги до навчання, поведінки і спілкування першокласника.
<i>Лізнавальна сфера</i> Довільність психічних процесів	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Високий рівень активності, самостійності у навчальній роботі. ▪ Здатність самостійно спланувати, здійснити і проконтролювати результат навчальних дій. ▪ Здійснення навчальних дій за зразком і за правилом, які установлює дорослий. ▪ Зосередження уваги на навчальному завданні.
Розвиток мислення.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Високий рівень розвитку наочно-образного мислення :здатність узагальнювати, визначення суттєвих властивостей, і відносин навколишнього світу. ▪ Початковий рівень розвитку логічного мислення :здатність робити висновки на основі існуючих даних.
Сформованість важливих навчальних дій .	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Уміння ставити навчальну задачу та перетворювати її в мету діяльності. ▪ Сформованість внутрішнього плану розумових дій. ▪ Уміле виконання завдань дорослого.
Розвиток мовлення.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Розуміння думки тексту. ▪ Використання мовлення як інструменту мислення.
Розвиток дрібної моторики.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Здатність до складної рухової активності у період навчання письму та малюванню.
Розумова працездатність та темп навчальної діяльності.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Здатність зосереджено працювати на протязі 15-20 хвилин. ▪ Збереження задовільної працездатності на протязі навчального дня. ▪ Здатність працювати у єдиному темпі з класом.

Особливості поведінки спілкування першокласника. Взаємодія з однолітками.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Володіння навичками ефективного міжособистісного спілкування з однолітками. ▪ Уміння самостійно вирішувати конфлікти мирним шляхом.
Взаємодія з учителем.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Встановлення адекватних рольових відносин з учителями під час уроків та поза ними.
Саморегуляція поведінки	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Довільна регуляція поведінки у навчальній ситуаціях та позаурочній взаємодії з однолітками та дорослими. ▪ Самоконтроль емоційних станів. ▪ Здатність до відповідальної поведінки.
Особливості мотиваційної сфери. Наявність та характер навчальної мотивації	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Наявність пізнавального або соціального мотиву навчання. ▪ Бажання навчатися, іти до школи.
Стійкий емоційний стан(рівень тривожності)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Відсутність протиріччя між вимогами школи і батьків , та вимогами дорослих і можливостями дитини.
Особливості системи відносин учня до оточуючого світу та до самого себе. Відносини з однолітками.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Емоційне-позитивне сприйняття дитиною системи своїх відносин з однолітками.
Відносини з педагогами.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Емоційне-позитивне сприйняття дитиною системи своїх відносин з учителями.
Відношення до навчальної діяльності.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Емоційне-позитивне сприйняття школи та навчання.
Відношення до себе.	Позитивна «Я- концепція», стійка адекватна самооцінка.

Особливо важливими аспектами цієї моделі є рівень сформованості мотиваційної сфери та соціальної адаптації першокласника. У випадку наявності проблем у вищезазначених компонентах можливо спостерігати прояви дезадаптації учнів у навчальній діяльності. Відсутність пізнавальної мотивації та навичок ефективного спілкування з однолітками та значимими дорослими є значною перешкодою у подоланні труднощів адаптаційного періоду.

Організація психологічного супроводу щодо розвитку адаптаційних механізмів першокласника у школі з опорою на вищезазначену модель першокласника дозволяє ефективно організувати корекційно - розвиваючий

простір та індивідуальний підхід до кожного учня з урахуванням його вікових та особистісних можливостей.

Програма Психологічного супроводу розвитку адаптаційних механізмів особистості першокласника ґрунтується на періодизації вікового розвитку дитини Е.Еріксона та концепції появи психічних новоутворень особистості Д.Ельконіна і В.Давидова. Програма психологічного супроводу забезпечує відстеження динаміки розвитку особистості кожної дитини та вирішує завдання формування психологічної готовності дитини до шкільного навчання та розвиток адаптаційних механізмів першокласника під час навчання та попередження проявів дезадаптації у перші навчальні дні.

Етапи Програми психологічного супроводу розвитку адаптаційних механізмів особистості першокласника

ЕТАПИ	МЕТА	ЗАХОДИ РЕАЛІЗАЦІЇ
<u>Пропедевтичний</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Психологічна просвіта батьків майбутніх першокласників ✓ Розвиток когнітивної та емоційно-вольової сфери дошкільника ✓ Формування адаптивних механізмів адаптації 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Школа ефективного батьківства «Для мами і тата» ✓ Школа майбутнього першокласника «Для мами і тата»
<u>Діагностико орієнтований</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Контроль за змінами, що відбуваються під впливом психологічних дій: ✓ Визначення проблемних зон інтелектуального та особистісного розвитку 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Проведення діагностичних досліджень ✓ Індивідуальні співбесіди з дошкільниками з питань визначення психологічної готовності до систематичного навчання
<u>Корекційно - розвиваючий</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Розвиток когнітивної сфери учнів: ✓ Сприяння розвитку соціальних зав'язків в оточуючому середовищі ✓ Формування 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Корекційно - розвивальні заняття для учнів з проблемами адаптації (Години психології) ✓ Індивідуальні

	позитивної навчальної мотивації	консультування батьків, учителів з питань труднощів адаптації.
<u>Соціально-реабілітаційний</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Розвиток механізмів саморегуляції емоційних станів (регуляція станів тривоги) ✓ Розвиток навичок ефективного спілкування у соціальному середовищі, що змінюється (Учні, особливо вразливих категорій) 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Корекційно - розвивальні, тренінгові заняття для учнів з проблемами адаптації: ✓ Індивідуальні консультування батьків, учителів з питань труднощів адаптації до нових навчальних умов.
<u>Аналітичний</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Визначення зон труднощів у процесі адаптації ✓ Сприяння організації особистісно-орієнтованого підходу до кожного учня 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Психолого-педагогічний консиліум

Програма психологічного супроводу розвитку адаптаційних механізмів особистості першокласника проходить у 5 етапів:

1 етап. Пропедевтичний.

Профілактика дезадаптації майбутніх першокласників до школи. Профілактика має важливе значення, тому що успішно проведена превентивна психологічна робота буде сприяти благополучній адаптації дітей. Ця робота включає:

1. Психологічна просвіта батьків дошкільників з розвитку навичок психологічної готовності дитини до навчання у школі
2. Заняття Школи майбутнього першокласника.

2 етап. Діагностико-орієнтований .

1. Психологічна діагностика готовності дітей до навчання в школі;
2. Індивідуальне консультування батьків (якщо необхідно то вчителя) з питань особливостей психічного розвитку дитини, а також рекомендації щодо подальшого розвитку і підготовки до навчання в школі.

3 етап. Корекційно - розвивальний.

Корекційна робота з першокласниками, у яких виникли труднощі в процесі адаптації до школи. В залежності від виявлених зон труднощів, які виникли в процесі адаптації дитини до школи окреслені напрямки корекційної роботи.

4 етап. Соціально - реабілітаційний.

Допомога у соціальній інтеграції учням, особливо вразливих категорій.

Психологічна підтримка з боку всіх учасників навчального процесу. Індивідуальне консультування учителів і батьків по результатах дослідження. На даному етапі даються рекомендації учителям, батькам з питань індивідуальних особливостей психологічного розвитку, особливостей навчання, виховання, адаптація дитини до школи, причини труднощів, які виникли в процесі адаптації, навчання.

5 етап. Аналітичний.

Контроль за процесом адаптації першокласників до школи.

Даний етап роботи проводиться в жовтні-листопаді. Він дає можливість виявити дітей з труднощами в адаптації і завчасно дати їм необхідну психологічну допомогу. Особливу увагу приділяється дітям «контрольної групи» у відношенні дезадаптації. Контроль адаптації включає:

1. Спостереження за учнями.
2. Дослідження процесу адаптації першокласників до школи з допомогою психодіагностичних методик.
3. Індивідуальні бесіди з учителями перших класів.
4. Виявлення групи учнів – «контрольної групи», у яких виникли труднощі в процесі адаптації.

Запропонована програма дослідження ґрунтується на ствердженні Д.Ельконіна про те, що при вивченні дітей у перехідний період від дошкільного до молодшого шкільного віку «діагностична схема має включати діагностики як новоутворень дошкільного віку, так і початкових форм діяльності наступного періоду» та об'єднує чотири етапи визначення готовності дитини до школи: загальна, інтелектуальна, мотиваційно-вольова, особистісно-психологічна.

Практичний блок програми представлений наступними підпрограмами:

Підпрограма курсу занять «Розвиваючі ігри» .(Додаток №2)

Курс занять «Розвиваючі ігри» спрямований на вирішення завдань підготовки когнітивної сфери учня до сприйняття навчального матеріалу, розвиток комунікативних якостей та формування внутрішньої позиції школяра з стійкою пізнавальною мотивацією.

В основі занять використовується гра, що є провідною діяльністю дітей шести років. Тому всі заняття по підготовці до школи малюків проходять у вигляді гри. Гра допомагає, знімає нервові навантаження. Саме завдяки ігровим формам занять, вдається залучити пасивних учнів до систематичної розумової праці, дати змогу дитині відчувати успіх, повірити у свої сили. Заняття наповнені грою, але грою не заради розваги, а грою навчальною, що вимагає складних розумових операцій, аналізу та синтезу.

Діти вчаться вчитися. Вони поширюють свій кругозір, вчаться спілкуватися, співпрацювати у групі, знайомляться зі світом емоцій. Завдання активізують життєві спостереження дітей, закріплюють навчальний матеріал. Різний рівень складності завдань зумовлює більшу або меншу самостійність малюків у їх виконанні. Малюнки, схеми, загадки зацікавлюють дітей, поєднують сприймання, мислення з практичними діями.

Різноманіття вправ та ігор, що використовуються, спрямовані на розвиток дрібної моторики руки, усного мовлення, знакової функції свідомості, комунікативних якостей та когнітивної сфери дошкільників.

***Підпрограма Школи ефективного батьківства «Для мамі і тата».
Введення до шкільного життя батьків майбутніх
першокласників..(Додаток №1)***

Успішність у вирішенні такої важливої задачі , як успішне навчання дитини у школі, багато в чому залежить від правильно організованої наступності не тільки між дитячим садком та школою, а й між дошкільним закладом, школою і сім'ю. Готувати дитину до шкільного навчання потрібно спільними зусиллями.

Однією з головних причин шкільної дезадаптації є особливості сімейного виховання. Якщо дитина приходить до школи з сім'ї , де вона не відчувала переживання «МІ», то вона і до нової шкільної спільноти входить важко. Такі діти потребують особливої уваги та зміни ставлення до них з боку батьків.

Пропонований курс «Введення до шкільного життя батьків майбутніх першокласників» дає змогу батькам через серію спеціально організованих занять оволодіти знаннями з питань розвитку психологічної готовності до шкільного навчання та навчитися методів надання психологічної підтримки своєї дитини у період адаптації до школи.

Також програма дає можливість батькам психологічно підготувати дитину до ситуацій взаємодії з незнайомими людьми та знайти відповіді щодо розв'язання проблем між батьками і дитиною.

Підпрограма «Вивчення психологічної готовності дитини до шкільного навчання»

Програма дозволяє вирішувати наступні задачі: визначення рівня психологічної готовності до шкільного навчання дітей, які вступають до гімназії, прогнозування та попередження проблем адаптаційного періоду майбутніх першокласників; надання психологічної допомоги батькам з питань створення сприятливих умов підготовки дитини до шкільного навчання. За підсумками індивідуальних співбесід учителя сформованих перших класів отримують карти характеристики класів з визначенням особливостей розвитку окремої дитини та класу в цілому. Така карта дає можливість учителю вже у перші дні навчання забезпечити адресний, індивідуальний підхід до кожного першокласника. Під час індивідуальної співбесіди батьки дошкільника заповнюють індивідуальну анкету, щодо індивідуального розвитку своєї дитини, умов виховання та розвитку. Такі відомості також є дуже інформативними та вагомим у роботі з учнями. .(Додаток №5)

Підпрограма «Адаптація учнів 1-х класів до шкільного навчання»

Реалізація цієї програми здійснюється під час проходження першокласниками адаптаційного періоду. Мета цієї програми проаналізувати

рівень адаптації учнів перших класів, визначити «зони труднощів», надати рекомендації учителям, батькам, дітям щодо усунення виявлених проблем та організувати корекційно - розвивальну роботу з першокласниками.

Підпрограма «Корекційно - розвивальні заняття для учнів 1-х класів з проблемами в адаптації».

Програма розрахована на роботу з групою дітей, які відчувають труднощі адаптації до школи. Особлива увага надається учням, які є вимушеними мігрантами. Правильно організована психологічна допомога учням, які потрапили у складні життєві умови, здатна пом'якшити виникаючі складності соціокультурної адаптації й здійснювати плавну інтеграцію дітей вразливих категорій у навчальне товариство. І тому психологічна допомога має бути спрямована на активізацію внутрішніх ресурсів, оволодіння ефективними засобами самопомоги, подолання кризової життєвої ситуації, симптомів посттравматичного стресу, які з'явилися у силу життєвих обставин. Основні психологічні проблеми вимушених мігрантів пов'язані з зниженням толерантності, та зниження самооцінки, впевненості у собі, іноді викривлене сприйняття оточуючих людей. Програма спрямована на розвиток та вдосконалення комунікативних навичок, довільності дій, уважності, просторових уявлень, формування розумового плану дій та мовленнєвих функцій, розвиток продуктивності психічної діяльності. Перші кроки у школі повинні допомогти зробити учителям, психологам та батькам. І саме від них залежить, яким будуть ці кроки: легкими і впевненими, чи важкими і з перешкодами.

Аналіз ефективності втілення програми психологічного супроводу

У сучасній освіті настав той час, коли на перший план вийшли цілі розвитку особистості учня, формування у молодшого школяра умінь вчитися і досягати при цьому високого рівня знань, умінь і навичок. Здійснення цих цілей неможливе без знання учителем особистісних і інтелектуальних здібностей кожного учня. Це особливо необхідно на першому році навчання, коли в одному класі збираються діти з різним рівнем готовності до навчання в школі.

Найбільш значним в педагогічній діяльності є визначення сформованості передумов до оволодіння грамотою і математикою, тобто тих компонентів, які є основою засвоєння цих предметів. Надалі учитель та психолог зможе використати дані, отримані в процесі проведення індивідуальних співбесід, для здійснення індивідуально - диференційованого підходу до дітей при навчанні в 1 класі.

З проблемами адаптації я, як психолог, стикаюся кожного разу, коли приймаю дітей до школи. Недостатній рівень розвитку довільності заважає дітям сприймати завдання. Учні, у яких несформовані навички спілкування з однолітками і дорослими, а частіше за все – це неорганізовані дошкільники.

Однією з значних перешкод є недостатній рівень сформованості зв'язного мовлення, слабкий словниковий запас, невміння побудувати зв'язне висловлювання, логопедичні порушення. Гімназія №6 – це навчальний заклад з поглибленим вивченням англійської мови. Тому, вимоги щодо розвитку мовленнєвої діяльності дошкільника є пріоритетними у визначенні шкільної зрілості дитини. Діагностика під час індивідуальних співбесід надає можливість психологу скласти карту - характеристику класу із зазначенням проблемних зон. Така карта класу допомагає учителю здійснювати особистісно - орієнтований підхід до кожного учня. (Додаток №4)

Впровадження Програми психологічного супроводу дає можливість для створення певних соціально-психологічних умов, що приведуть до успішної адаптації першокласників. Ефективність та результативність програми доведені наступними дослідженнями.

Об'єкт дослідження : учні 1"А" класу (випробовуваний клас) і їх батьки, а також учні 1"Б" класу (контрольний клас) і їх батьки.

Предмет дослідження: взаємозв'язки адаптації першокласників до школи зі шляхами її успішного подолання :

- особова (соціально-психологічна) готовність;
- інтелектуальна готовність ;
- вольова готовність.

Мета дослідження: аналіз результатів психолого-педагогічної діяльності щодо вирішення проблеми адаптації першокласників до ситуації шкільного навчання.

Результати діагностики.

Визначення психологічної готовності дітей до шкільного навчання.

Проведена діагностика дозволяє визначити стартову психологічну готовність майбутніх першокласників, розвиток над предметних умінь та навичок до початку шкільного навчання.

Рівні	Контрольний клас	Випробовуваний клас
Достатній	16 чол.	22 чол.
Середній	8 чол.	6 чол.
Недостатній	6 чол.	2 чол.
Всього	30 чол.	30 чол.

Аналізуючи результати діагностики, ми бачимо, що цілеспрямована робота з підготовки дітей до школи у випробовуваному класі дає більш високий результат в порівнянні з результатами учнів контрольного класу. Ці рівні

психологічної готовності дітей до навчання в школі дозволяють нам визначити початкові можливості дитини і спрогнозувати напрям індивідуального просування її в подальшому навчання.

Результати опитування "Чи готовий я стати школярем"

Рівні емоційної готовності до шкільного навчання	Діти контрольної групи (підготовча група)	Діти випробовуваної групи (підготовча група)
<u>Високий</u>	<i>9 чол.</i>	<i>18 чол.</i>
<u>Настрій на гру та спілкування</u>	<i>18 чол.</i>	<i>11 чол.</i>
<u>Уникнення шкільного навчання</u>	<i>3 чол.</i>	<i>1 чол.</i>
Всього	30 чол.	30 чол.

Ці результати демонструють більшість позитивних відповідей, що відповідають високому рівню емоційної готовності майбутніх першокласників після цілеспрямованої підготовки через заняття в «Школі майбутнього першокласника». По відповідях дітей видно, що у них пробуджується інтерес до школи, отримання знань, вони хотіли б багато чому навчитися. Це говорить про те, що ці форми роботи з майбутніми першокласниками дають позитивну динаміку в їх емоційному настрої на ситуацію шкільного навчання.

Результати оцінки рівня шкільної мотивації першокласників.

Рівні шкільної мотивації	Контрольний клас	Випробовуваний клас
Висока шкільна мотивація	<i>6 чол.</i>	<i>11чол.</i>
Достатня шкільна мотивація	<i>14 чол.</i>	<i>17 чол.</i>
Зовнішня шкільна мотивація	<i>7 чол.</i>	<i>3 чол.</i>
Низька шкільна мотивація	<i>4 чол.</i>	<i>1 чол.</i>
Дезадаптація	<i>1 чол.</i>	<i>0 чол.</i>
Всього	30 чол.	30 чол.

Результати цієї діагностики дають можливість судити про позитивну динаміку шкільної мотивації, навчання і розвиток дітей, які відвідували Школу майбутнього першокласника, адаптаційні зайняття «Розвиваючі ігри». Ці заходи дали позитивну динаміку в прийнятті ситуації шкільного навчання першокласників. Дітки досить добре адаптувалися до школи, успішно освоїли

нову соціальну роль учня, приймають нові вимоги, опановують нову для них діяльність, активно вступають у нові відносини з однолітками і учителем.

Результати анкети для батьків "Адаптація дитини до школи"

Показники рівня адаптації	Контрольний клас	Випробовуваний клас
Адаптація до школи	14 чол.	24 чол.
Можлива дезадаптація	10 чол.	6 чол.
Дезадаптація	6 чол.	0 чол.
Всього	30чол.	30 чол.

З результатів досліджень видно, що зростання числа учнів, що успішно адаптувалися до школи, у випробовуваному класі склало 80%, це на 34% більше, ніж в контрольному класі на кінець листопада місяця 2014- 2015 навчального року.

Ці результати підтверджують гіпотезу, що цілеспрямована діяльність і системність програми психологічного супроводу дає позитивну динаміку з розвитку механізмів успішній адаптації першокласників до шкільного навчання, оволодінню ними нової соціальної ролі учня і позитивній мотивації до отримання знань. Усі ці показники безпосередньо пов'язані з характером емоційного стану дітей, з їх душевним станом під час занять. Тому у своїй індивідуальній роботі намагаюся створювати атмосферу доброзичливості, ситуацію успіху на заняттях, довіри і взаєморозуміння дитини, що набуває ще більшого значення під час навчання першокласників.

Висновки

Інтеграція програми психологічного супроводу розвитку адаптаційних можливостей особистості першокласника у навчально-виховний процес дає змогу забезпечити системність та безперервність у формуванні навичок ефективної адаптації учнів. Розвинуті та набуті навички дають можливість дитині безболісно адаптуватися під час переходу з одного класу у інший, використовуючи їх також за умов зміни класного колективу.

Вступ дітей до школи важливий етап дорослішання. Якщо початок цього етапу не буде відрізнятися від дошкільного дитинства, у дітей неминуче з'явиться почуття розчарування. Тому особливу увагу приділяю тому, щоб розумно поєднувати новизну стосунків і видів діяльності з колишнім дошкільним досвідом дітей.

Результати психологічної діяльності з проблеми успішної адаптації та розвитку механізмів адаптації першокласників до школи дозволили зробити наступні висновки:

- ✓ складена програма психологічного супроводу адаптації першокласників допомогла виробити систему занять, що допомагають дітям безболісно адаптуватися до навчання в школі;

- ✓ знайомство з майбутніми першокласниками і їх батьками в стінах дитячого садку і на заняттях "Школи майбутніх першокласників", дає позитивний результат в емоційному настрої на навчання в школі;
- ✓ система адаптаційних занять «Розвиваючі ігри» допомагають учням ознайомитися з шкільними правилами і новим статусом школяра, що позитивно впливає на рівень шкільної мотивації.
- ✓ створення психологом, учителями і батьками умов для забезпечення емоційного комфорту, почуття захищеності у першокласників під час інтеграції в шкільне життя допомагає їм відчувати ситуацію успіху.

Те, яким шляхом піде розвиток школяра у найближчі роки. Чи буде у період адаптації закладений соціальний та інтелектуальний фундамент подальшого успішного навчання, або з вступом до школи дитина потрапить у чужий незрозумілий їй шкільний світ багато в чому від професійної і особистісної зрілості дорослих: батьків, вихователів, учителів, шкільних психологів.

Тому, щоб допомогти дитині відчувати себе у школі комфортно, вивільнити у нього наявні інтелектуальні, особистісні, фізичні ресурси для успішного навчання і позитивного розвитку педагогам і психологам необхідно виявити психологічні особливості дитини та налаштувати навчально-виховний процес відповідно до її індивідуальних особливостей і потреб, допомогти дитині сформуванати навички і внутрішні психологічні механізми, необхідні для успішного навчання і спілкування в навчальному середовищі

Список використаної літератури:

1. Битянова М.Р. Работа психолога в школе. – М., 2001
2. Битянова М.Р. Організація психологічної роботи у школі.,-М.1998р.
3. Гуткіна Н.И. Психологическая готовность к школе. – М., 1986.
4. Крутецкий В. А. Психология обучения и воспитания школьников. – М., 1999.
5. Канн-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении. -М., 2002.
6. Леонтьев А.А. Педагогическое общение. 2-е изд., перераб. и доп. - М. - Нальчик, 1996
7. Адаптація дитини до школи / упоряд. С.Максименко, К.Максименко, О.Главник. – К.: Мікрос-СВС, 2003. – 111 с.
8. Маркова А.К. Формирование мотивации учения. – М., 1990.
9. Мерзлякова О. Інтерактивні заняття психолога з батьками. // Шкільний Світ.- 2008.
10. Адаптація дітей у 1,5,10 класах. / упоряд. Т.Червонна. – К.: Шк.світ, 2008. – 128 с.
11. Сироватко О.М., Баєр О.М. Визначення готовності до навчання у школі.//Прем'єр.-Запоріжжя, 2002.
12. Вікова та педагогічна психологія: навч. Посіб. / О.В. Скрипченко., Л.В. Волинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001.

- 13.Задесенець М.П. Вікові особливості розвитку дітей і формування їх особистості. – К., 2004.
- 14.Ляудис В.Я. Структура продуктивного учебного взаимодействия // Психолого-педагогические проблемы взаимодействия учителя и учащихся / Под ред. А.А. Бодалева, В.Я.Ляудис-М., 2003.
- 15.Максименко С.Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці: методологія, методи, програми, процедури. - К.: 1998.
- 16.Немов Р.С. Психология: Учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений: В 3 кн. - 4-е изд. - М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. - Кн. 2: Психология образования.
- 17.Овчарова Р.В. Технологии практического психолога. – М., 2001.
- 18.Охитина Л.Т. Психологические основы урока в младших классах. - М., 2002.
- 19.Психическое здоровье детей и подростков в контексте психологической. – М., службы/Под ред. И.В. Дубровиной. -1995
- 20.Боришевський М. Й. Особистість у вимірах самосвідомості. / М. Й. Боришевський. – Суми: Видавничий будинок «Еллада», 2012. – 608с.
- 21.Швацнара Й.Я і колектив. Діагностика психічного розвитку.»АВІЦЕНУМ»-медичне вид-во ,1978р.-388с.

Додаток №1

**Програма курсу
Школи ефективного батьківства
«ДЛЯ МАМИ І ТАТА»**

**Введення до шкільного життя
батьків майбутніх першокласників
Пояснювальна записка**

У концепції сучасної школи поставлено завдання охопити дітей шостого року життя дошкільним навчанням. Це означає, що кожна дитина має бути готовою до засвоєння шкільної програми. Але не достатня кількість дошкільних навчальних закладів, слабка психологічна готовність дітей, відсутність пізнавальної мотивації у дошкільників є перешкодою для успішного подолання всіх труднощів адаптаційного періоду.

Успішність у вирішенні такої важливої задачі , як успішне навчання дитини у школі, багато в чому залежить від правильно організованої наступності не

тільки між дитячим садком та школою, а й між дошкільним закладом, школою і сім'єю. Готувати дитину до шкільного навчання потрібно спільними зусиллями.

Однією з головних причин шкільної дезадаптації є особливості сімейного виховання. Якщо дитина приходить до школи з сім'ї, де вона не відчувала переживання «МИ», то вона і до нової шкільної спільноти входить важко. Такі діти потребують особливої уваги та зміни ставлення до них з боку батьків.

З метою запобігання проявів дезадаптації шкільний психолог та вчитель мають розробити та використовувати у своїй діяльності систему інтерактивних заходів і методів розвиваючої та виховної роботи, що залучатиме батьків до співпраці з учителем та психологом.

Традиційною формою роботи з батьками з питань психолого-педагогічної просвіти є батьківські збори.

Пропонований курс «Введення до шкільного життя батьків майбутніх першокласників» дає змогу батькам через серію спеціально організованих занять оволодіти знаннями з питань розвитку психологічної готовності до шкільного навчання та навчитися методів надання психологічної підтримки своєї дитини у період адаптації до школи.

Також програма дає можливість батькам психологічно підготувати дитину до ситуацій взаємодії з незнайомими людьми та знайти відповіді щодо розв'язання проблем між батьками і дитиною.

Мета та завдання курсу:

- психолого – педагогічна просвіта батьків;
- уточнення та корекція уявлень батьків про дитину (вікових особливостях дитячого розвитку, показниках готовності до шкільного навчання, особливостях навчання дітей шостого року життя, особливостях ведучої діяльності, та психолого – педагогічних особливостях адаптації дитини до шкільного навчання);
- координація організаційно – виховних дій батьків і школи з метою забезпечення ефективності проходження адаптаційного періода першокласниками у перші навчальні дні;
- надання батькам професійних рекомендацій, щодо організації виховних дій на початку шкільного навчання їх дітей ;
- досягнення більшої адаптації та соціалізації дітей через усунення афективно-емоційних перешкод у міжособистісних взаєминах;

- зміна способів впливу батьків на дитину; розвиток навичок батьків щодо надання психологічної підтримки своїй дитині в період її адаптації до школи.

Форми проведення занять:

Групова дискусія, міні – лекція , тренінг, групова та індивідуальна консультація, навчальний семінари

<i>№</i>	<i>Тематика занять</i>	<i>Форма проведення</i>	<i>Відповідальні</i>
1.	Мета та завдання «Школи майбутніх першокласників»	Лекція	Зам. Директора з початкових класів, психолог, вчитель.
2.	Чи готові ви ідти до школи?	Тренінг	Психолог,
3.	Як зберегти здоров'я і життєрадісність першокласника в нових умовах.	Інтерактивна лекція.	Психолог., врач педіатр
4.	Особливості навчання та виховання дітей 6-ого року життя в умовах сучасної школи.	Лекція – семінар.	Вчитель початкових класів.
5.	Мовленнєвий розвиток дошкільника – залог успішного навчання.	Лекція.	Логопед.
6.	Як допомогти дитині у перші навчальні дні. Поради психолога.	Групова консультація.	Психолог.
7.	Фізичне виховання 6-річної дитини. Особливості загартування.	Лекція.	Педіатр.
8.	Я і моя дитина – пошуки взаєморозуміння.	Групова консультація.	Вчитель, психолог.

Тема II: Чи готові ви до школи?

Нині проблема готовності дитини до навчання у школі посідає одно з важливіших місць у зв'язку з впровадженням нового Державного стандарту початкової освіти. Дуже важливо, щоб дитина мала всі необхідні компоненти шкільної зрілості.

1. Вправа «Сімейне коло»

Мета: познайомити учасників та з'ясувати їхні очікування, сприяти згуртованості групи та створення комфортної атмосфери для успішної роботи.

Ресурси: вирізані з паперу фігурки хлопчиків та дівчаток (за кількістю учасників тренінгу), 2 аркуші паперу формату А-1, скріплені скотчем.

Хід проведення

Роздати вирізані з паперу фігурки хлопчиків та дівчаток відповідно до статі учасників. На фігурці протягом 5 хв. учасник пише своє ім'я, сімейну роль (тато, мама, тьотя, дядя, брат ін.) та очікування від тренінгу. Під час самопрезентацій учасників прикріпити фігурки на великий аркуш паперу таким чином, щоб утворилось символічне «сімейне коло» учасників.

Мозговий штурм: Що таке психологічна готовність до школи?

Що таке «шкільна зрілість»? Однозначного визначення цього складного поняття поки що не існує.

Простіше кажучи, *готовність дитини до шкільного навчання – це такий рівень її психічного, соціального розвитку, який дозволяє успішно опанувати шкільну програму і виконувати вимоги шкільного життя.*

Батькам слід звернути увагу на такі складові шкільної зрілості, як особистісна, інтелектуальна і соціально-психологічна готовність до шкільного навчання.

Особистісна готовність – це:

- позитивне ставлення до школи;
- готовність до початку навчання

(Дитина має розуміти, що у школу вона йде не тільки гратися з друзями, а й одержувати нові знання, вчитися).

Інтелектуальна готовність - у дитини мають бути сформовані основні психічні функції: мислення, логічна пам'ять, довільна увага та інші, необхідні для успішного опанування шкільної програми.

Соціально-психологічна готовність

- успішне спілкування з однокласниками, вчителями,
- відповідна поведінка у школі.

Аби визначити чи готова дитина йти до школи, я пропоную ряд питань, на які виповинні дати такі відповіді :«*майже завжди*», «*інколи*», «*ніколи*».

Як же підготувати дитину до школи?

Багато батьків помилково вважають, що готовність до школи - це вміння читати, рахувати й писати. Проте це - лише верхівка айсберга. Насправді, готовність до школи - питання значно більш велике.

Основні моменти, на які вам слід звернути увагу при підготовці дитини, це:

- розвиток загального кругозору (кращими способами розширити
- горизонт знань дитини є бесіди з ним "про життя", читання книг і їх обговорення);
- знайомство з буквами і цифрами, геометричними фігурами, кольорами, поняттями: право/ліво, великий/малий, широкий/вузький і т.п;
- по можливості - формування уміння складати склади і лічити (хоча б у межах 10);
- обов'язковий розвиток дрібної моторики, тобто заняття на розвиток спритності руки і пальчиків. Це необхідно як для розвитку вміння писати, так і для розвитку мовлення (обидва ці центри "зчеплені" у структурі дитячого мозку). Тому необхідно більше малювати, ліпити, працювати з конструктором, складати пазли, вміти маніпулювати з дрібними предметами типу намистин, зернят, монет, сірників, зубочисток. З них можна викладати картини та аплікації, нанизувати їх в намиста - все це розвиває також увагу і посидючість;
- тренування пам'яті - заучування віршів і пісень;
- вчити дітей встановлювати причинно-наслідкові зв'язки (послідовність подій): виявити, що сталося спочатку, що потім, вміти зібрати з частинкартинки ціле, розкласти предмети за будь-якою ознакою.

Проте, слід пам'ятати, що навченість дитини не тотожна його здібностям і психічній зрілості. Більш того, навченість - не синонім також і високої пізнавальної активності дитини, адже нерідко батьки сприймають своє чадо, як якусь "посудину", яку, згідно відомому афоризму, слід наповнити знаннями, а не як факел, який треба запалити.

Ці підходи принципово різні - якщо обраний перший, дитина займає в процесі "навчання" пасивну позицію і в першому класі з'ясовується, що при

широкому діапазоні "вкладених" у нього знань його власна готовність і бажання вчитися близькі до нуля. Починаються претензії батьків до вчителя: "як же так, адже він у мене такий розумний!" Але дитина, як з'ясовується, нічого не може і не хоче робити з власної ініціативи – тому весь його багаж знань так і лежить "мертвим вантажем", не приносячи користі його власнику.

Крім того, хлопчик або ж дівчинка, яка розповідає вірші сторінками, можуть бути - що парадоксально - до школи готові слабо, якщо володіють низьким рівнем психологічної, особистісної зрілості та комунікативної (соціально-психологічної) готовності до школи.

Тобто, крім запасу знань, дитині необхідна також:

- володіти певними комунікативними та соціальними навичками - вміти спілкуватися, розуміти і, головне, застосовувати в повсякденному житті морально - етичні норми, прийняті в суспільстві, де він живе,
 - не боятися вступати в контакт з дорослими і однолітками
 - вміти відстоювати свою позицію цивілізованими методами і не проявляти недоречної агресії - або, навпаки, зайвої боязкості;
 - вміти підкорятися встановленим правилам, знати, що таке дисципліна і розуміти її необхідність;
 - мати позитивну мотивацію, бажання вчитися;
 - вміти цілеспрямовано і за своєю ініціативою працювати над завданням, організовувати, планувати свої дії і відповідати за їх наслідки (наприклад, самостійно збирати свій портфель і стежити за виконанням домашніх завдань: якщо ви з першого класу візьмете це на свої батьківські плечі, то з імовірністю 70% цей обов'язок залишиться за вами до випускного балу);
 - мати позитивне ставлення до самого себе (велика роль у цьому відводиться батькам, які показують своє позитивне ставлення до дитини, висловлене лагідним словом та тактильно).

Рекомендації: Я рекомендую вам корекційні вправи, посильні для кожної дитини. Вони не потребують особливого обладнання чи спеціальної педагогічної підготовки. Єдине, що треба - серйозно поставитися до вказівок, відвести час для занять, набратися терпіння й такту. У цій роботі недопустимі поспіх і надмірне навантаження. Все робити граючись.

Важливо пам'ятати, що крім готовності голови не менш важлива і готовність тіла: навантаження на імунітет у перший шкільний рік буде серйозним, тому в останнє літо перед вступом до 1 класу було б гарно, крім навчання, зайнятися і фізичною підготовкою. Дитині необхідно багато руху (в ідеалі - заняття в спортивній секції, які дають крім здоров'я також і дисциплінарні навички), свіже повітря, повноцінне харчування.

Якщо у малюка є порушення здоров'я, необхідно обов'язково проконсультуватися з лікарем і отримати рекомендації щодо корекції стану та організації процесу навчання.

Отже, озброєні усіма цими знаннями, ви легше подужаєте дорогу до школи. Однак пам'ятайте: саме *головне для першокласника - не вміння та навички, а впевненість в своїх силах і в батьківській підтримці*. Удачі!

Додаток №2

Орієнтовні конспекти занять Школи майбутнього першокласника
«Розвиваючі ігри»

Заняття 2

Тема: Я+мама+тато.

Зміст заняття	Прийоми роботи	Форми роботи	Сформовані компетенції
---------------	----------------	--------------	------------------------

<p>1.Привітання. Комунікативна діяльність.</p>	<p>Гра «Ім'я сусіда». Діти у колі, передаючи іграшку називають ім'я сусіда зліва, справа.</p>	Інд.	<p>-формування навичок самопрезентації;</p>
<p>2.Лексика. Пізнавальна діяльність. Родина,сім'я, члени родини, тато,матуся, діти. Як одним словом можна назвати цей малюнок? (Сім'я)</p>	Робота з малюнком.	Фронт.	<p>-уточнення понять-сім'я, члени родини;</p>
<p>Складання оповідання про сім'ю за зразком психолога.(Усно) Яке значення мають члени родини один для одного? Які обов'язки мають?</p>	<p>Фізхвилинка «В гості к пальчикубольшому...» Обведення клітинок у зошиті.</p>	Груп.	<p>-уміння складати оповідання за поданим зразком-мовленнєві компетенції;</p>
<p>3.Підготовка руки до письма Завдання: «Обвести стільки клітинок у рядку, із скількох людей складається ваша родина. Посадка за партою. Тримання ручки.</p>	<p>Гра-енергізатор «Я знаю 5 імен дітей нашої групи: Таня-1, Коля-2, .»</p>	Інд.	<p>-уміння правильно сидіти за партою і тримати ручку-графічні компетенції;</p>
<p>4. Рефлексія Що сподобалось? Яке завдання здалося важким для виконання? Які завдання ми сьогодні виконували, починаючи з першого?</p>		Інд. Фронт.	<p>-уміння виконувати завдання за інструкцією.</p>

Заняття 3

Тема: Моя сім'я.

Зміст заняття	Прийоми роботи	Форми роботи	Сформовані компетенції
---------------	----------------	--------------	------------------------

<p>1.Привітання. Комунікативна діяльність. Діти стають у коло. Починають рахувати до десяти. Той, кому дістається заборонене число називає своє ім'я.</p>	<p>Гра «Заборонене число»</p>	<p>Груп.</p>	<p>-формування навичок самопрезентації; -уточнення понять- домашня адреса, назви професій;</p>
<p>2.Лексика. Пізнавальна діяльність. «Діти, а якщо я захочу завітати до вас у гості, що ви повинні мені зараз сказати ,щоб я попала саме до вас?» Лексика: домашня адреса, назви вулиць, назви професій.</p>	<p>Проблемне питання.</p> <p>Гра «Самий уважний» Діти ланцюжком називають свою домашню адресу (вулицю,будинок, квартиру). Інші повинні запам'ятати, які назви вулиць частіше усього повторюються.</p>	<p>Фронт.</p> <p>Інд.</p>	<p>-мовленнєві компетенції; -збагачення словникового запасу; -уміння правильно сидіти за партою і тримати ручку- графічні компетенції;</p>
<p>Розрізний малюнок «Професії» «Які назви професій ви знаєте? Ким працюють ваші батьки?»</p> <p>3.Підготовка руки до письма Посадка за партою. Тримання ручки. Зоровий графічний диктант.</p>	<p>Гра «Склади пазл»</p> <p>Фізхвилинка. Обведення прямокутників різної висоти за зразком.</p>	<p>Інд.</p> <p>Груп. Інд.</p>	<p>-уміння виконувати завдання за інструкцією.</p>
<p>4. Рефлексія Що сподобалось? Яке завдання здалося важким для виконання?</p>	<p>Гра «Я знаю5 назв професій: учитель - 1,перукар-2...»</p>	<p>Фронт. Інд.</p>	

Заняття 4-5

Тема: Найдорожча у світі країна.

Зміст заняття	Прийоми роботи	Форми роботи	Сформовані компетенції
---------------	----------------	--------------	------------------------

<p>1.Привітання. Комунікативна діяльність. П.пропонує піднятися, або помінятися місцями тим хто: - ходить до дитячого садочку.; - має домашніх тварин; -любить їсти морозиво; -має вдома компютер; -живе на вулиці Малиновської т. ін.</p>	<p>Гра «Упізнайте один одного»</p>	<p>Фронт.</p>	<p>-формування навичок знайомства; -уточнення понять; ; країна, місто, Україна, Запоріжжя, Київ.</p>
<p>2.Лексика. Пізнавальна діяльність. Пняття: Ігровий момент з використанням іграшки Ластика пустуна Губка Боб. Бесіда про рідний край зі словами пропусками, які учні повинні заповнити:</p>	<p>Вправа «Узагальнення» Харьків,Донецьк, Запоріжжя,Київ-міста. Росія,Україна, Белорусія,Латвія-країни.</p>	<p>Фронт.</p>	<p>-уміння узагальнювати та виділяти зайве слово;</p>
<p><i>Країна,у якій ми живемоназиваєтьсяУкраїна .Вона велика і гарна. В Україні багато різних міст та сел. Ми живемо у місті <u>Запоріжжя</u> . Запоріжжя-велике індустріальне місто, де багато різних заводів та підприємств. Столицею нашої країни є місто -<u>Київ</u> .</i></p>	<p>Вправа «4 зайвий» Мелітополь,Луганськ, <u>Україна</u>, Маріупіль. Україна, Белорусія, <u>Київ</u>, Латвія.</p>	<p>Фронт.</p>	<p></p>
<p>3.Підготовка руки до письма Посадка за партою. Тримання ручки.</p>	<p>Фізхвилинка на розвиток дрібної моторики руки. Методика «Будиночок» (Гуткіної)</p>	<p>Груп.</p>	<p></p>
<p>4. Рефлексія Що сподобалось? Яке завдання здалося важким для виконання? Які завдання ми сьогодні виконували, починаючи з першого?</p>	<p></p>	<p>Інд.</p>	<p>-уміння правильно сидіти за партою і тримати ручку-графічні компетенції; -уміння виконувати завдання за інструкцією.</p>

Заняття 6

Тема:Мандрівка улюбленим містом.

Зміст заняття	Прийоми роботи	Форми роботи	Сформовані компетенції
---------------	----------------	--------------	------------------------

<p>1.Привітання. Комунікативна діяльність. Інструкція: П.пропонує піднімати ліву руку, якщо дитина чує назву міста, праву-назву країни,якщо слово не є однією з назв –руки піднімати не треба. <i>Україна. Москва. Дніпропетровськ, дім, Росія, Белорусія, Львів, Сімферопіль, квітка, Харків, школа.</i></p> <p>2.Лексика. Пізнавальна діяльність. Поняття: Екскурсовод, пам'ятки міста Запоріжжя - ріка Дніпро, острів Хортиця, гребля імені В.І.Леніна тощо.</p> <p>3.Підготовка руки до письма Посадка за партою. Тримання ручки.</p> <p>4. Рефлексія Що сподобалось? Яке завдання здалося важким для виконання? Які завдання ми сьогодні виконували, починаючи з першого?</p>	<p>Гра «Уважні руки»</p> <p>Гра «Мандрівка улюбленим містом» Діти шикуються у іграшковий автобус і мандрують містом. На дошці перегорнуті картки з фотографіями пам'яток міста. Та дитина, яка знає що це за пам'ятка стає екскурсоводом .</p> <p>Впр. «Графічний диктант» Д.Б.Ельконіна (слуховий)</p> <p>Гра «Заборонене число» Замість забороненого числа діти називають назви міст України.</p>	<p>Фронт.</p> <p>Груп. Інд.</p> <p>Інд.</p> <p>Інд.</p>	<p>-збагачення словникового запасу-словникові компетенції;</p> <p>-уточнення понятьщодо пам'яток Запоріжжя-екскурсовод, пам'ятки міста Запоріжжя - ріка Дніпро, острів Хортиця, гребля імені В.І.Леніна тощо;</p> <p>-уміння висловлювати думки-мовленнєві компетенції;</p> <p>-уміння орієнтуватися в зошиті у клітинку-графічні компетенції. -уміння правильно сидіти за партою і тримати ручку; -розвиток довільної уваги; -уміння виконувати завдання за інструкцією.</p>
--	--	--	--

Заняття 7-8

Тема:Овочі. Фрукти. Спільне та відмінне.

Зміст заняття	Прийоми роботи	Форми роботи	Сформовані компетенції
---------------	----------------	--------------	------------------------

<p>1.Привітання. Комунікативна діяльність. Інструкція: П.пропонує плескати у долоні,якщо світло жовте, якщо червоне- стояти мовчки, зелене- іти на місці.</p> <p>2.Лексика. Пізнавальна діяльність. Поняття: Овочі, фрукти. Читання загадок.(Див. додаток) Після загадок на дошці з'являються картки з овочами та фруктами. Проблемне запитання: «На які групи можна поділити ці картки?» Діти по черзі розкладають картки у різні кошики за визначеною ознакою.</p> <p>3.Підготовка руки до письма Посадка за партою. Тримання ручки. Діти по шаблонам овочів, фруктів виконують різні види штриховки-горизонтальна, з нахилом вправо, вліво.</p> <p>4. Рефлексія Що сподобалось? Яке завдання здалося важким для виконання? Які завдання ми сьогодні виконували, починаючи з першого?</p>	<p>Гра «Світлофор»</p> <p>Гра «Відгадайка»</p> <p>Гра «Я знаю п'ять назв овочів: морква-1, цибуля-2 і т.ін.</p> <p>Впр. «Штриховка»</p> <p>Гра «Їстівне неїстівне», «Кисле, солодке»(з використанням м'яча)</p>	<p>Груп.</p> <p>Фронт.</p> <p>Інд.</p> <p>Інд.</p> <p>Фронт.</p> <p>Фронт.</p>	<p>-збагачення словникового запасу-словникові компетенції;</p> <p>-розвиток довільної уваги;</p> <p>-сприяння формуванню умінь узагальнювати та добирати слова до визначених груп;</p> <p>-уміння висловлювати думку-мовленнєві компетенції;</p> <p>-уміння виконувати різні види штриховки-графічні компетенції.</p> <p>-уміння правильно сидіти за партою і тримати ручку; -розвиток довільної уваги; -уміння виконувати завдання за інструкцією.</p>
--	---	--	---

Заняття 9-10

Тема:Дерева. Кущі. Квіти.

Зміст заняття	Прийоми роботи	Форми роботи	Сформовані компетенції
<p>1.Привітання. Комунікативна діяльність. <u>Інструкція:</u> П.пропонує згадати назви овочів та фруктів. Тримаючи у руках маленький мяч учень називає слово –фрукт, передає мяч іншому. Наступний учень повторює попереднє та додає своє ,</p> <p>2.Лексика. Пізнавальна діяльність. Поняття: Дерева.Кущі. Квіти. <u>Інструкція:</u> П. Назви одним словом: Дуб, береза, липа, клен - ... дерева Сирень, орешник, шиповник - ...кущі Мак, троянда, тюльпан, кульбаба - квіти Порівняння. П.Знайти загальне та відмінне об'єктів, що порівнюються.</p> <p>3.Підготовка руки до письма Посадка за партою. Тримання ручки.Діти поєднуючи крапки за порядком цифр отримують малюнки дерев, квітів. шаблонам овочів, фруктів виконують різні види штриховки-горизонтальна, з нахилом вправо, вліво.</p> <p>4. Рефлексія Що сподобалось? Яке завдання здалося важким для виконання?</p>	<p>Гра «Снігова куля»</p> <p>Вправа «Узагальнення»</p> <p>Гра «Хвалько» (порівняння предметів) «У мене листя» , «А у мене голки».</p> <p>Впр. «Від крапки до крапки»</p> <p>Гра «Я знаю п'ять назв дерев: іва-1, липа-2 і т.ін.</p>	<p>Груп.</p> <p>Індивід..</p> <p>Інд.</p> <p>Груп.</p> <p>Інд.</p> <p>Фронт.</p> <p>Фронт.</p> <p>Інд.</p>	<p>-збагачення словникового запасу-словникові компетенції;</p> <p>-розвиток довільної уваги;</p> <p>-сприяння формуванню умінь узагальнювати та добирати слова до визначених груп;</p> <p>-уміння порівнювати;</p> <p>-уміння виконувати різні види ліній-горизонтальні,вертикальні,з нахилом, вправо, вліво;</p> <p>-уміння правильно сидіти за партою і тримати ручку;</p> <p>-розвиток довільної уваги;</p> <p>-уміння виконувати завдання за інструкцією.</p>

Заняття 11-12

Тема:Свійські та дикі тварини. Перелітні та зимові птахи.

Зміст заняття	Прийоми роботи	Форми роботи	Сформовані компетенції
<p>1.Привітання. Комунікативна діяльність Психолог називає слова,які означають назви свійських та диких тварин. <u>Інструкція:</u> Якщо слово-назва свійської тварини , діти хлопають, якщо дикої-топають.</p> <p>2.Лексика. Пізнавальна діяльність. Поняття: Свійські та дикі тварини. Перелітні та зимові птахи. <u>Інформаційне повідомлення</u> «Як деякі дикі тварини стали свійськими»</p> <p>3.Підготовка руки до письма Посадка за партою. Тримання ручки. Діти запам'ятовують графічний малюнок який зображено на дошці. П. витирає малюнок. Діти по пам'яті відтворюють його у зошиті. Порівняння. П.Знайти загальне та відмінне об'єктів, що порівнюються. <u>Інструкція:</u> П. називає слово. Діти повинні визначити належність слова до групи. Наприклад: Лелека-перелітний птах Горобець-зимовий птах</p> <p>4. Рефлексія Що сподобалось? Яке завдання здалося важким для виконання? Які завдання ми сьогодні виконували, починаючи з першого?</p>	<p>Гра «Топ-хлоп»</p> <p>Бесіда.</p> <p>Фізхвилинка</p> <p>Впр. Зоровий графічний диктант.</p> <p>Гра «Хвалько» (порівняння предметів) Горобець-ластівка Лелека-ворона</p> <p>Гра «Відгадай групу» (з використанням м'яча)</p>	<p>Груп.</p> <p>Фронт.</p> <p>Інд.</p> <p>Груп.</p> <p>Фронт.</p> <p>Інд.</p>	<p>-збагачення словникового запасу-словникові компетенції;</p> <p>-розвиток довільної уваги;</p> <p>-сприяння формуванню умінь узагальнювати та добирати слова до визначених груп;</p> <p>-уміння порівнювати;</p> <p>-уміння відворювати графічний малюнок по пам'яті;</p> <p>-уміння правильно сидіти за партою і тримати ручку;</p> <p>-розвиток довільної уваги;</p> <p>-уміння виконувати завдання за інструкцією.</p>

Заняття 13-16

Тема: Пори року.Весна. Літо. Осінь.Зима.

Зміст заняття	Прийоми роботи	Форми роботи	Сформовані компетенції
<p>1.Привітання. Активізація уваги. П. пропонує уважно послухати казку й відповісти на запитання після неї. Старик –годовик Вишел старик –годовик. Стал махать рукавом и пускать птиц.Каждая птица со своим именем. Махнул старик-годовик первый раз, полетели первые три птицы.Стало холодно.Пошел снег. Махнул старик-годовик второй раз- полетела другая тройка птиц. Снег стал таять, на полях появились цветы. Махнул старик-годовик третий раз- полетела третья тройка птиц.Стало жарко, душно. Махнул старик-годовик четвертый раз- полетели еще три птицы. Подул холодный ветер, пошел дождь.</p> <p>2.Мета заняття. Сьогодні ми з вами закріпим знання про пори року.</p> <p>3.Лексика. Пізнавальна діяльність. Поняття: Назви місяців, пір року Гра-енергізатор. Психолог називає різні висловлювання. Якщо висловлювання вірне діти хлопають, якщо ні-топають. Влітку завжди іде сніг. Вересень-місяць зими. Навесні розпускаються проліски. Літом з'являється багато різних комах. І т. ін.</p> <p>3.Підготовка руки до письма Посадка за партою. Тримання ручки. Діти працюють з раздатковим матеріалом.</p>	<p>Бесіда.</p> <p><u>Запитання:</u> 1.Скільки раз махнул рукавом старик? 2.Ск.птиц вылетало из каждого рукава? 3.Что это были за птицы? 4.Какие месяцы обознач. 1-я, 2-я. 3-я,4-я тройка птиц?</p> <p>Гра «Топ-хлоп»</p> <p>Фізхвилинка Зразок на дошці.</p> <p>Гра-оптимізатор «Я-казкар». Діти стають у коло. По черзі називають по</p>	<p>Фронт.</p> <p>Фронт.</p> <p>Фронт.</p> <p>Індивід.</p>	<p>-збагачення словникового запасу-словникові компетенції;</p> <p>-систематизація знань щодо ознак неживої та живої природи;</p> <p>-уміння будувати речення;</p> <p>-розвиток дрібної моторики руки;</p> <p>-уміння правильно сидіти за партою і тримати ручку;</p> <p>-розвиток довільної уваги;</p> <p>-уміння виконувати завдання за інструкцією.</p>

<p>Ігровий момент. Сьогодні знову до нас завітав Губка Боб. Він пропонує вам розмалювати гілки дерев так, щоб вони відповідали одній з пор року. Гра-оптимізатор. Складання оповідання про одну з пор року.</p> <p>4. Рефлексія Що сподобалось? Яке завдання здалося важким для виконання? Які завдання ми сьогодні виконували, починаючи з першого?</p>	<p>одному реченню, складаючи оповідання про обрану пору року.</p> <p>Гра «Заборонене число» Гра «Вгадай» П. називає слова, а діти визначають пору року. (листопад, жара, подснежник, мороз, капель, урожай, снігопад)</p>	<p>Груп.</p>	
--	---	--------------	--

Рекомендації для батьків і вчителів з подолання труднощів адаптації

Рекомендації вчителям щодо успішної адаптації учнів 1 класів:

1. Урахування вікових і індивідуальних психологічних особливостей дітей.
2. Демонстрація вчителем віри в успіх дитини.
3. Зняття неуспішного оцінювання на перших етапах навчання.
4. Запобігання груповій критиці дитини або її робіт, а також порівнянь її помилок з постійними успіхами інших учнів.
5. Порівняння якості роботи дитини тільки з її попередніми роботами.
6. Вказуючи на помилки, намітити шлях до успіху.
7. Акцентування уваги на успіхах учня, перемогах.
8. Створення ситуацій успіху.
9. Надання емоційної підтримки учням словами, поглядом, дотиком.
10. Запобігання частому використанню в мові слів-заперечень.
11. Уроки організувати лише на позитивних емоціях.
12. Недопустимі ситуації стресу на уроках.
13. Використовувати гру, наочність .
14. Пам'ятати правило: «Учитель, який використовує у роботі з 6-річками лише книжку і дошку – нічому не вчить»

Надзвичайно велике місце в адаптації дитини до школи належить сім'ї. Тому велике значення в профілактиці труднощів адаптації має поглиблена психологічна консультація на основі тестування та спостереження. Батькам необхідно давати рекомендації з урахуванням індивідуальних особливостей дитини – як правильно підготувати її до школи, які проблеми спіткають майбутнього школяра вже в процесі навчання, як подолати труднощі адаптаційного періоду.

Рекомендації для батьків з подолання труднощів адаптації дитини

- Любіть дитину. Не забувайте про тілесний контакт із нею. Знаходьте радість у спілкуванні з дітьми. Дайте дитині місце в сім'ї.
- Хай не буде жодного дня без прочитаної книжки!
- Розмовляйте з дитиною, розвивайте її мовлення. Цікавтеся справами і проблемами дитини.
- Дозволяйте дитині малювати, розфарбовувати, вирізати, наклеювати, ліпити.

- Організуйте сімейні прогулянки, екскурсії містом.
- Надайте перевагу повноцінному харчуванню дитини, а не розкішному одягу.
- Обмежте перегляд телепередач, ігри на комп'ютері до 30 хвилин.
- Привчайте дітей до самообслуговування і формуйте трудові навички, любов до праці.
- Не робіть із дитини лише споживача, нехай вона буде рівноправним членом сім'ї зі своїми правилами і обов'язками.
- Пам'ятайте, що діти — це не лише продовжувачі наших особистих умінь і здібностей. Кожна дитина має право на власний вияв своїх потенційних можливостей і на свою долю.

Психологи зробили висновок, що є слова і вирази, що начебто й необразливі, однак, якщо часто повторювати їх, здатні драгувати не менше, ніж очевидний чи брутальний крик, навіть якщо сказані вони спокійним тоном. Є інші слова, які люди, зазвичай, соромляться говорити, хоча ті здатні нейтралізувати образи й промахи, поліпшувати настрій.

Десять «заборонених» звертань до дитини

1. Скільки разів тобі повторювати?..
2. Я сказала - зроби...
3. Ти що, не розумієш?..
4. У всіх діти, як діти, а ти...
5. За що мені таке покарання?..
6. Не лізь, якщо не можеш зробити...
7. І в кого ти тільки такий вдався?..
8. Невже тобі важко запам'ятати?
9. Я безліч разів говорила, що...
10. У моє: подруги дитина - просто ангел, а в мене...

Десять «потрібних» звертань до дитини

1. З'ясуймо разом...
2. Як ти вважаєш?..
3. Мій любий...
4. Це ти добре придумав...
5. Таке тільки ти міг придумати...
6. Я не сумнівалася, що ти в мене найрозумніший...
7. Я так вдячна долі, що ти в мене є...
8. Упевнена, що ти зможеш...
9. Я завжди знала, що моя дитина найкраща...
10. У мене дитина - просто ангел, а ось у моєї подруги...

Ваша дитина вередує?

Що робити?

- Перемкніть увагу дитини на інший об'єкт.
- Поступіться в чомусь малому, зберігаючи головне.
- Разом знайдіть рішення, прийнятне для всіх.
- Поясніть, що своєю поведінкою вона завдає проблеми для когось іншого.

Що не робити?

- Не потрібно сперечатися.
- Не бійтеся бути твердими.
- Не застосовуйте силу.
- Не засмучуйтеся! Дитина лише випробовує вас.
- Не бійтеся твердо відмовити. Дитина добре знає, що не обов'язково їй дадуть все, що вона вимагає.

Ваша дитина вперта?

Що робити?

- Умійте відмовити так, щоб дитина не покладалася на відміну рішення.
- Умійте відокремити все погане від гарного, що є в дитині.
- Погляньте на світ очима дитини.
- Щоб дитина щось виконувала із задоволенням, їй повинно бути цікаво.
- Покажіть дитині, що ви засмучені.

Що не робити?

- Не починайте сперечатися. Ви самі перетворюєтесь на дитину.
- Не робіть із дитини піддослідного кролика
- Не уникайте дрібниць: саме вони радують та засмучують.
- Не примушуйте силою.
- Не бійтеся делікатно нагадати, адже дитина могла просто забути.

Ваша дитина повільно прокидається вранці?

Що робити?

- Увімкніть спокійну музику або мультфільм.
- Приготуйте речі (портфель, одяг) із вечора.
- Приготуйте щось смачне на сніданок.
- Уточніть час укладання спати.
- Привчіть дитину виконувати зарядку

Що не робити?

- Не кричіть.
- Не запевняйте: «Швидше! Ми запізнюємось!».
- Не дорікайте.
- Не лякайте тим, що в школі сваритиме вчитель.
- Не допускайте перед сном збудження дитини.

Ваша дитина неслухняна?

Що робити?

- Дайте дитині можливість здобувати власний досвід.
- Будьте уважними до інтересу малюка.
- Головне - не скільки, а як саме ви проводите спільний час.
- Якщо прохання дитини нікому не шкодить, поступіться!
- Пам'ятайте, що ваш малюк - ваше відображення. Ви не дотримуетесь своїх обіцянок - він не дотримується своїх.

Що не робити?

- Не вимагайте пояснень від дитини.
- Не опікайте занадто.
- Не сваріться несправедливо.

Ваша дитина говорить неправду?

Що робити?

- Навчіть дитину, коли вона припуститься помилки, виправляти її.
- Покажіть на своєму прикладі, що правда завжди краще.
- Дайте можливість дитині вчитися на власних помилках.
- Коли ви бажаєте щось з'ясувати, перевірити, зробіть так, щоб малюк цього не знав.
- Покажіть дитині, що ви її любите не за досягнення, а за те, що вона є.

Що не робити?

- Не влаштовуйте випробування її чесності.
- Не захищайте дитину від наслідків її помилок.
- Не залякуйте дитину.

- Якщо дитина живе поміж критики, то вона вчиться постійно оцінювати інших, а якщо відчуває заохочення - пізнає свою значущість.
- Якщо дитина живе поміж ворожнечі - вона вчиться воювати, а якщо живе в довірі та приязні - пізнає любов.
- Лише спільними зусиллями сім'ї та школи можна досягти успіху, адже це немов два коліщатка в складному механізмі «сім'я - школа», що крутитимуться в одному напрямку. Сподіваємося, що він буде правильним!

Пам'ятка для батьків щодо спілкування з дітьми, які мають емоційні труднощі

1. Емоції виникають у процесі взаємодії з навколишнім світом. Необхідно навчити дитину адекватно реагувати на певні ситуації та явища зовнішнього середовища.
2. Не існує поганих і хороших емоцій, тому дорослий, взаємодіючи з дитиною, постійно повинен застосовувати доступні їй рівні організації емоційної сфери.
3. Почуття дитини не можна оцінювати, не слід вимагати, щоб вона не переживала те, що вона переживає. Зазвичай, бурхливі афективні реакції - це результат тривалого стримування емоцій.

4. Потрібно навчити дитину усвідомлювати свої почуття, емоції, виявляти їх у культурних формах, спонукати до розмови про свої почуття.

5. Не слід під час занять із важкими дітьми намагатися цілком ізолювати дитину від негативних переживань. Це можливо зробити в повсякденному житті, а штучне створення «теплих умов» тільки тимчасово розв'язує проблему.

6. Не слід вчити дитину стримувати власні емоції. Завдання дорослих полягає в тому, щоб навчити правильно спрямувати, виявляти свої почуття.

7. Необхідно враховувати не модальність емоцій (негативні чи позитивні), а їх інтенсивність. Надлишок одноманітних емоцій спричиняє негативні явища.

8. Для профілактики емоційного напруження слід долучати дитину до різних видів діяльності. Корисним для емоційного розслаблення є застосування гумору.

9. З метою ліквідації негативних емоцій потрібно спрямовувати їх у творче русло мистецтва, поезії, літератури, музики чи танців.

10. Ефективність навчання дитини володіти своїм емоційним станом значною мірою залежить від особливостей її ставлення до себе. Завищена чи занижена самооцінка суттєво погіршує самопочуття дитини, створює бар'єри для необхідних змін. У таких випадках потрібно починати роботу з корекції ставлення до себе, до своєї самооцінки.

КОНСУЛЬТАЦІЇ ПСИХОЛОГА ДЛЯ БАТЬКІВ ПЕРШОКЛАСНИКА

Батькам майбутнього першокласника необхідно врахувати, що саме психологічна готовність до навчання забезпечує адаптацію дитини до школи. Слід зазначити, що позитивно впливає на адаптацію:

- своєчасність переходу від гри до навчання;
- відвідування дошкільної установи, а, отже, наявні навички спілкування з однолітками;
- правильне виховання в сім'ї;
- усвідомлення дитиною свого положення школяра, а також підготовка до школи з боку батьків, що полягає у посиленні особистісного значення навчання в школі;
- у постановці певних пізнавальних завдань перед дитиною;
- у підготовці до можливих проблем, що виникають у процесі навчання, при цьому підкреслюється, що наполегливість і працьовитість допоможуть у подоланні цих труднощів.

Перші місяці навчання дитини викликають багато запитань у батьків. Одне із найпоширеніших з них: як же допомогти дитині в навчанні? Як

привчати до самостійності при виконанні домашнього завдання? Психологи вважають, що батьки, у першу чергу, повинні запам'ятати наступні правила:

1. Визначити час спільної взаємодії дитини з дорослими (наприклад, 20-30 хв. з дитиною активно співпрацює дорослий, а потім дитина працює якийсь час самостійно). При цьому треба врахувати, що, по-перше, поступовий час активного співробітництва скорочується, а час самостійної роботи збільшується, а, по-друге, тривалий час виконання уроків виснажує сили дитини і у неї втрачається позитивна мотивація.

2. Необхідно батькам знати темп роботи своєї дитини, щоб вона могла працювати в оптимальному для неї темпі. Завдання батьків - підтримувати цей темп (наприклад, повільне для дитини виконання завдань «розхолоджує» дитину, а швидке - створює нервозну обстановку) і служить причиною швидкого стомлення).

3. Часто школярам потрібна не стільки допомога з якого-небудь предмета, скільки допомога в поточній навчальній ситуації. Батькам треба «розглянути», у чому полягає їхня допомога.

4. При допущенні помилки дитиною дорослий повинен зробити так, щоб дитина сама знайшла цю помилку, а не вказувати на неї. Для того, щоб допомогти дитині знайти свою помилку, дорослий повинен спростити завдання, вирішивши яке дитина змогла б самостійно виявити і виправити свою помилку.

У той же час батьки повинні враховувати свої особливості, які можуть «нашкодити» дитині при адаптації до школи:

У швидкої і рухливої матері буде викликати роздратування повільна дитина: «Швидше!». Дитина поспішає, квапиться і знову помиляється. У цьому випадку матері слід застосувати терпіння і підлаштуватися під темп роботи дитини.

- Якщо у сім'ї по відношенні до когось із членів сім'ї використовується агресивно-диктаторський стиль відносин, то він проектується на дитину. Це приводить до страху в дитини бути покараною і ображеною.

- Якщо батьки перебувають в розлученні, то матері необхідно утриматися від коментарів на зразок: «Ти такий неповороткий, як і твій батько». Таке відношення може викликати почуття неповноцінності в дитині.

- У завжди незадоволених всім батьків росте тривожна дитина, яка у всьому невдоволенні батьків бачить свою провину.

Поради психолога батькам майбутніх першокласників у питаннях і відповідях

Для дитини ви - зразок мовлення, адже діти вчаться мови, наслідуючи - слухаючи, спостерігаючи. Ваша дитина обов'язково говоритиме так, як ви.

Дитина успішно засвоює мову в той момент, коли дорослі слухають її, спілкуються з нею, розмовляють. Виявляйте готовність слухати. Якщо роль слухача вас втомлює, якщо ви поспішаєте, не забувайте: терпіння, виявлене вами в дошкільний період, суттєво полегшить ваші проблеми в майбутньому.

Приділяйте дитині якомога більше часу. Саме в дошкільні роки закладаються основи впевненості в собі та успішного мовного спілкування поза сім'єю. Від ступеня раннього мовного розвитку залежатиме подальший процес розвитку дитини в школі.

Не забувайте, що мова та мовлення краще розвиваються в атмосфері спокою, безпеки, любові.

У кожної дитини свій темперамент, свої потреби, інтереси, симпатії та антипатії, поважайте її неповторність.

Ставте для себе та для дитини реальні завдання. Ведіть і спрямовуйте, але не підштовхуйте.

Забезпечуйте дитині широкі можливості користування кожним із 5 відчуттів: вона повинна бачити, слухати, торкатися руками, куштувати на смак різноманітні елементи навколишнього світу.

Допомагайте дитині розвивати дрібну моторику м'язів руки, аби їй було легше опанувати письмо. Для цього необхідно багато вирізати, малювати, розфарбовувати, будувати, складати невеликі за розміром деталі, зображення тощо.

Забезпечуйте всі можливості та умови для повноцінної гри дитини. Гра – це її провідна діяльність, це її робота. Л.Виготський зазначав: «Чим краще дитина грається, тим краще вона підготовлена до навчання в школі».

Допомагайте дитині досягнути склад числа. Немає необхідності, щоб дитина механічно могла лічити до 100 і більше. Нехай вона рахує до 10-20, але їй вкрай необхідно розуміти, знати, з яких чисел можна скласти 5, а з яких 7. Це є основою понятійного розуміння основ арифметики, а не механічного запам'ятовування.

Працюйте з дитиною над розвитком її пам'яті, уваги, мислення. Для цього сьогодні пропонується багато ігор, головоломок, задач у малюнках, лабіринтів тощо в різних періодичних та інших виданнях для дітей.

Запровадьте для дитини вдома єдиний режим і обов'язково дотримуйтеся його виконання всіма членам родини.

Дитина повинна мати вдома певне доручення і відповідати за результат його виконання.

Необхідною умовою емоційно-вольового розвитку дитини є спільність вимог до неї з боку всіх членів родини.

Не завищуйте і не занижуйте самооцінки дитини, оцінюйте її результати адекватно, і доводьте це до її відома.

Яке головне завдання батьків в період адаптації дитини до школи?

Основа батьківської позиції взагалі полягає в тому, що вдома у жодному випадку не можна дублювати школу. Батько ніколи не повинен ставати другим

вчителем. Основне завдання батьків в допомозі першокласникові - емоційна підтримка, надання максимально можливої самостійності в організації його власних дій по виконанню шкільних правил.

Як підготуватися до першого вересня?

Розповісти про те, що чекає дитину цього дня.

За декілька днів почати вводити його в ритм "підйому і відбою".

Улюблене ведмежа, лялька або інша іграшка повинне бути взяте з собою в портфель (він теж в перший день піде вчитися).

Можна дати дитині з собою камінчик – амулет (забезпечує «зв'язок з батьками»).

Основний одяг повинен бути новим і особливим (шкільна форма), але певна деталь одягу повинна бути знайомою і улюбленою (шкарпетки, майка, значок на сорочці та ін.)

Мобільний телефон першого вересня (і взагалі в період адаптації) краще з собою не давати. Дитина гірше звикає до нової життєвої ситуації і нових дорослих, якщо у нього є можливість постійного контакту з батьками.

Квіти вчителю повинні бути такими, щоб дитина відчувала їх особливу красу (хай їх буде небагато). Краще, якщо дитина вибиратиме квіти разом з Вами. Це важливо, щоб у нього не виникало відчуття, що інші діти принесли красиві квіти, а він – погані.

Приготувати все з вечора, щоб вранці не виникло суєти або паніки.

Розрахувати час, щоб дитина з ранку могла не поспішаючи поїсти, сходити в туалет.

Що робити, якщо дитина зранку погано себе почуває, а потрібно йти в школу?

У шести-семирічних дітей рідко трапляється «запалення хитрості». Або дитина, дійсно, хворіє, або погане самопочуття пов'язане з необхідністю йти в школу. У будь-якому випадку, варто це перевірити. Якщо дитина після того, як Ви залишили її вдома, відразу відчуває себе краще, то, можливо, її погане самопочуття пов'язане із стресом, що отримала в школі. Постарайтеся з'ясувати (у дитини, у вчителя, у знайомих дітей), що відбувалося в школі вчора, позавчора. Важливо зрозуміти, що відбувається, особливо якщо таке повторюється систематично.

Якщо ж Ви все-таки вирішили відправити дитину до школи, давши їй пігулку від головного болю (або не виявивши ніяких симптомів хвороби), не робіть цінністю подолання нею поганого самопочуття. Не хваліть дитину за те, що вона пішла в школу, переборовши себе. Якщо Ви гордитиметеся, що Ваша дитина вчиться (трудиться), незважаючи на своє погане самопочуття, то у неї може підсвідомо закріпитися установка на хворобу: можна добитися похвали, хворіючи.

Як реагувати, якщо дитина злиться на вчителя (дітей) в школі або відчуває страх перед школою?

Перш за все: не забороняти переживання. Не потрібно твердити дитині:

«Не можна злитися! Не можна боятися!» Переживання – цілком природна річ, і вони повинні мати право на існування. Проте необхідно обговорити з дитиною, що викликає страх або злість, разом з нею зрозуміти, чому інші люди здійснюють дії, що викликають у неї ті або інші емоційні реакції. Розуміння дій інших часто саме по собі знімає переживання. Є і інші культурні форми, що допомагають людині справлятися із страхом. Для дітей це, перш за все, читання страшних казок в ситуації повної захищеності (на маминих колінах). Казки дають людині пережити відчуття неминучості торжества добра над злом, співпереживання радості і співчуття, що забезпечують перемогу маленького, слабкого, але доброго, над великим злом. Інша корисна для дітей форма культурного подолання страху - спортивні ігри, що викликають переживання азарту, впевненості в перемозі.

В процесі дорослішання дитина повинна отримати досвід подолання труднощів і конфліктів. Завдання дорослих полягає в тому, щоб, знаходячись поряд, допомагати дитині визначати конструктивні способи своєї поведінки в таких ситуаціях.

Як відноситися до невдач дитини, майже неминучих на початку шкільного життя?

Батьки часто відносяться різко негативно до перших невдач дитини. Негативні оцінки дорослих підвищують тривожність дитини, його невпевненість в собі і своїх діях. Це, у свою чергу, веде не до поліпшення, а до погіршення результатів. Так складається порочний круг. Постійні побоювання дитини почути негативні оцінки з боку домашніх приводять до страху зробити помилку. Це відволікає дитину від сенсу виконуваних ним завдань і фіксує його увагу на дрібницях, примушує переробляти, виправляти, нескінченно переперевіряти. Прагнення зробити роботу якнайкраще на цьому етапі тільки погіршує справу. Особливо сильно це виявляється у тривожних, здібних, старанних дітей. Тому найправильніше відношення до перших поразок дитини - відношення з розумінням, підтримка, допомога: «У тебе все вийде. Я тобі допоможу». Важливо створити умови для переживання дитиною (хоч би іноді) власної перемоги.

Які типові прояви стресу і дезадаптації?

Дитина часто плаче (більше, ніж зазвичай).

У неї, на відміну від звичайного, пригнічений або, навпаки, збуджений стан (гірше засинає).

Дитина проявляє необгрунтовану агресію (лається, нападає, відповідає агресивно, лізе в бійку).

Дитина відмовляється йти в школу.

Як можна знімати стрес?

Забезпечити ритмічне життя і порядок будинку (тут дуже важливий власний приклад і наслідування його дитиною).

Важлива тепла, природна, спокійна манера поведінки дорослих вдома (беззривів, підвищеного тону).

Необхідне на якийсь час продовження традиційних «дитячих» ритуалів укладання, їжі, умивання, сумісної гри-обіймів, читання на ніч, які були прийняті в дошкільному дитинстві дитини.

Знімають напругу гри з водою, піском, малювання фарбами (з дозволом забруднюватись - відсутністю критики або засудження за забруднений одяг, підлогу!), виготовлення колажів в "рваній" техніці (рвати кольоровий папір, старі журнали і клеїти з них картини), спортивні ігри на повітрі (м'яч, скакалки, «класики» і ін.)

Надзвичайно важлива відсутність зайвих постійних подразників (телевізор, приймач).

Необхідно давати дитині можливість переживати час від часу справжню дитячу радість (свято, театр).

Для багатьох краще всього знімає напругу відпочинок на природі (особливо, праця).

Які незвичайні прояви дитини вимагають звернення до фахівця?

Страхи (нічні страхи).

Енурез (нетримання сечі), особливо якщо перед школою цього вже не було.

Гризіння нігтів, заїкання або сіпання повік, лицьових м'язів.

Яскраво виражена агресія.

Як допомогти дитині організувати своє робоче місце?

По-перше, особистим прикладом. Якщо на Вашому робочому місці постійний безлад, то абсолютно марно привчати до порядку дитину.

Коли Ви покажете дитині своє робоче місце (кухонний стіл, письмовий стіл, робочий стіл), то звернете її увагу, якими предметами Ви користуєтеся, для чого вони потрібні і в якому порядку Ви їх розкладаєте на робочому місці.

Хай дитина розповість Вам, якими речами вона користується при підготовці до уроків і як їй зручніше за них розкласти на столі. Визначивши разом з дитиною зручні для різних речей місця, можна наклеїти на поверхню столу наклейки – «будиночки» для кожної речі.

Зверніть увагу на позу сидячої за столом дитини. Їй ще важко контролювати себе, вона не дуже добре відчуває власне тіло, а тим більше важко довго сидіти в одній позі. Можна зробити декілька фотографій сидячої в різних позах дитини, а потім вивчити їх разом з нею – імітуючи ці пози і обговорюючи, чим вони погані (викривлення хребта, затікання ніг, закривання власної роботи від світла і ін.). Навчіть її різним веселим вправам, які краще робити в перервах між заняттями (якщо їй вже показали в школі, хай покаже їх Вам), – вправи для пальців рук, фізкультхвилинки під ритмічні вірші.

Як часто потрібно взаємодіяти з вчителем в період адаптації?

У адаптаційний період повинен бути налагоджений постійний зв'язок між школою і батьками. Нажаль, вчителі рідко знають про те, що відбувається з дитиною будинку після занять, а батьки мають слабе уявлення про те, що відбувалося з дитиною в школі. Потрібно домовитися про місце і час зустрічей вчителя і батьків, на яких вони могли б обмінятися своїми спостереженнями,

враженнями з приводу дій дітей. Протягом першого року навчання дітей батьки і вчителі повинні стати однодумцями.

Що батьки можуть зробити для своєї дитини?

- Пам'ятати, що дитина - це окрема особистість, котра має власні почуття, бажання, думки, потреби, які належить поважати.
- Забезпечити її фізичну безпеку. Упевнитися, що вона знає телефони 101, 102, 103, 104, імена та телефони близьких родичів і сусідів.
- Навчити її казати «ні», навчити захищатися, вміти поводитися безпечно.
- негайно припинити фізичну і словесну агресію щодо неї та інших людей.
- Знайти час для щирої розмови з дитиною кожного дня. Ділитися з дитиною своїми почуттями й думками.
- Пам'ятати про її вік та про те, що вона має особистісні особливості.
- Залучати її до обговорення тих сімейних проблем, які можуть бути для неї доступними.
- Залучати дитину до створення сімейних правил.

Пам'ятайте! Дитина поважатиме права інших людей, якщо її права будуть поважатися, якщо вона сама буде складати правила поведінки і нести за них відповідальність.

Додаток №4

Карта характеристика «зон труднощів» першокласника

«зона труднощів»	Клас	Прізвища, імена учнів
<i>Середній рівень концентрації уваги , працездатності та втомлюваності</i>		
<i>Недостатній рівень сформованості операцій аналізу та синтезу.</i>		
<i>Домінування ігрової мотивації, не сформованість навчальних мотивів.</i>		
<i><u>Підвищений рівень тривожності:</u> - проблеми у встановленні контактів з оточуючими;</i>		
<i>- негативні емоційні переживання, які пов'язані з перебуванням у школі.</i>		

Анкета для родителей, будущих первоклассников

Уважаемые родители! Просим Вас ответить на вопросы анкеты, которые помогут получить наиболее полную информацию об индивидуальных особенностях вашего ребенка с целью организации индивидуального подхода в учебно-воспитательном процессе.

1. Фамилия, имя, отчество ребенка

2. Дата рождения: год, месяц, число

3. Домашний адрес

4. Состав семьи (полная, неполная, многодетная, малообеспеченная, воспитывает мать (отец), семья безработных, семья чернобыльца, семья афганца, ребенок опекаемый) – нужное подчеркнуть.

5. Семейная ситуация:

- Ф.И.О.родителей _____

- образование родителей: отец

_____ мать

- состав семьи (проживающие вместе):

6. Сведения о ребенке:

- Перенесенные заболевания, травмы, хронические заболевания

- Где воспитывался ребенок до школы: в семье, у бабушки, в детском саду _____

- Дополнительные занятия в этом возрасте

- Занимался ли ребенок с логопедом?

- Особенности поведения вашего ребенка (выберите подходящие пункты):

часто беспокоен и возбужден, активен в познавательной деятельности, легко находит контакт с незнакомыми, медлителен, внимателен, усидчив, часто вял, апатичен и пассивен, много беспокоится по поводу своих отношений с другими людьми, организован, не организован, часто без повода раздражается, другое _____

- Какие для вашей семьи характерны способы поощрения детей? _____

- К моменту поступления в школу сам умеет: *одеваться, завязывать шнурки, мыть посуду, убирать игрушки, стелить постель, поливать цветы (нужное подчеркнуть)*

7. Нужна ли вам группа продленного дня?

8. Как вы думаете, на что следует обратить внимание учителю, чтобы Ваш ребенок успешно учился в школе?

9. Какую помощь Вы бы могли оказать учителю (организовать праздник в классе, помочь в уборке класса, и т.д.)

ПОГОДЖЕНО

Директор Гімназії №6
_____ Л.В.Белік

«__» _____ 2015р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою ІАМЦ
протокол № _____

від «__» _____ 2015р.

голова експертної комісії
_____ О.В.Гусак

ПРОГРАМА

**ВИЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ
ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ**

Укладач:

Плотнікова Н.В. – практичний психолог
Запорізька гімназія №6

Складові частини програми

I. Теоретичний блок програми

1. Пояснювальна записка
2. Актуальність програми конкурсного приймання
3. Мета та завдання програми
4. Процедура проведення співбесіди
5. Критерії оцінювання

II. Практичний блок програми

Тестова батарея діагностичних методик

III. Додатки

IV. Список використаної методичної літератури

I. Теоретичний блок програми

Пояснювальна записка

Гімназія №6 Комунарського району м Запоріжжя є загальноосвітнім навчальним закладом з профільним викладанням наук математичного, природно - наукового та гуманітарного циклу. Підготовка до профільного навчання у гімназії починається заздалегідь, ще з початкової ланки. Так набір дітей до першого класу здійснюється на конкурсній основі.

В ході індивідуальної співбесіди з майбутніми першокласниками використовується тестова батарея методик, яка відслідковує психологічні аспекти розвитку дитини шостого року життя.

Готовність дитини до шкільного навчання передбачає її всебічний розвиток. Показники готовності - це комплекс властивостей і характеристик, які описують найбільш значні досягнення в розвитку малюка. Такими основними складниками психологічної готовності до школи є: мотиваційна, розумова, особистісна, вольова, а також готовність до спілкування з однокласниками і вчителями.

Ці показники не можна використовувати з метою діагностики, спрямованої на відбір готових і відсіювання неготових до шкільного навчання шестирічних дітей. Вони є орієнтирами в роботі вчителя і вихователя з дітьми шестирічного віку. Що дають змогу, по - перше, конкретніше визначити спрямованість навчання, по - друге, одержати дані для реалізації індивідуального підходу до дітей у навчально - виховному процесі і, по - третє, обґрунтовано робити висновки про успішність навчального процесу.

Основним змістом поняття «психологічна готовність до навчання в школі» є «готовність до навчальної діяльності (навчання)».

А.Л.Венгер, Г.А.Цукерман (2001) відмічають, що в умовах великої різноманітності підходів до навчання, орієнтуватися на загальні критерії готовності до школи неможливо, тому що школи різняться і за програмами, і за методами навчання, і за віком початку навчання. Тому який рівень психічного розвитку повинен служити показником достатньої готовності дитини до школи залежить від особливостей самої школи.

Не дивлячись на це незмінними залишаються ті компоненти структури готовності, ті параметри, за якими можна оцінити ступінь готовності дитини до школи, змінюються лише критерії.

Так з першого класу гімназії №6 поглиблено вивчається англійська мова. Перешкодою у її вивченні можуть бути логопедичні порушення, або недостатній розвиток фонематичного слуху. Тому велика увага при визначенні психологічної готовності до шкільного навчання надається вивченню мовленнєвої сфери дитини.

Зміст підготовчої роботи щодо набору дітей у перший клас відображений у інформаційно - нормативних документах Міністерства науки і освіти України

Наказ Міністерства освіти і науки України від 19.06.2003р. №389 «Про затвердження Інструкції про порядок конкурсного приймання дітей до гімназій» та забезпечення відповідної організації, проведення конкурсного приймання дітей згідно п.3 ст. 18 Закону України «Про загальну середню освіту» та наказу управління освіти і науки Запорізької облдержадміністрації від 20.08.2002 №244 «Про організацію роботи щодо визначення шкільної зрілості майбутніх першокласників».

Положення про конкурсне приймання у гімназію № 6 м. Запоріжжя

1. Загальні положення.

1.2 Правила конкурсного приймання розроблені відповідно до Інструкції про порядок конкурсного приймання дітей до гімназій, ліцеїв, коледжів, спеціалізованих шкіл, затвердженої Наказом Міністерства освіти і науки України 19.06.2003 року за № 389, інструктивно-методичного листа Міністерства освіти і науки України щодо роз'яснення порядку приймання дітей до першого класу від 14.02.2015 №1/9-7, Положення про загальноосвітній навчальний заклад та на підставі Статуту навчального закладу і затверджені на спільному засіданні педагогічної ради і ради гімназії і погоджені з Територіальним відділом освіти, молоді та спорту Комунарського району м. Запоріжжя.

3. Порядок зарахування до 1-4 класів

3.1. Прийом до 1-ого класу гімназії проводиться у терміни, визначені навчальним закладом, у формі співбесіди з дитиною в присутності її батьків, або осіб, які їх замінюють.

3.2. Численність осіб, що проводять індивідуальну співбесіду з дитиною, яка вступає до 1-го класу гімназії, не перевищує трьох, включаючи практичного психолога.

3.3. Мета співбесіди: виявлення індивідуальних особливостей і здібностей дитини, рівня шкільної зрілості, функціональної готовності до систематичного навчання, здатності до вивчення дисциплін відповідно до спеціалізації гімназії та усвідомленого вибору батьками навчального закладу.

3.4. Зміст співбесіди передбачає виконання спеціальних діагностичних завдань спрямованих на визначення актуальної зони розвитку дитини, інтелектуальної зрілості та розвитку мовленнєвої діяльності та когнітивної сфери.

3.5. Зарахування дітей до 1-х класів здійснюється за умов надання заяви, копії свідоцтва про народження дитини, медичної картки та з урахуванням результатів індивідуальної співбесіди.

Компоненти «шкільної готовності»

I. Морфологічна готовність

- стан здоров'я дитини
- рівень сформованості дрібної моторики
- зорово-рухова (моторна) координація

II. Психологічна готовність

Інтелектуальна зрілість (рівень сформованості пізнавальної сфери)

1. Мислення
2. Мовленнєва сфера
3. Лам 'ять
4. Увага
5. Творче мислення, уява (рішення завдань, які не мають аналогів у попередньому досвіді дитини)

Емоційно-вольова зрілість

1. Рівень розвитку навичок самоконтролю, довільності
2. Мотиваційний компонент
3. Рівень тривоги

III. Соціальна готовність

(соціальна та комунікативна компетентність)

Сформованість вищезазначених компонентів «шкільної готовності» є умовою успішної адаптації та навчання молодшого школяра.

Особливу увагу під час співбесіди психолог надає спостереженню за сформованістю якостей емоційно-вольової сфери, навичками самоконтролю, здатністю сприймати, відтворювати та аналізувати інформацію, працездатністю дитини у ході виконання завдань. Сформованість цих якостей дозволяє дитині успішно навчатися в умовах гімназії.

Програма представлена батареєю тестових завдань, які дозволяють визначити психологічні особливості майбутніх першокласників та рівень розвитку компонентів шкільної готовності. Надані у програмі діагностичні методики надійні та прогностичні.

Новизна цієї програми полягає у розробці аналітичних карт-характеристик сформованих класних колективів за підсумками індивідуальних співбесід.

За допомогою карт-характеристик готовності дитини до шкільного навчання можливо якісно проаналізувати рівень сформованості компонентів шкільної готовності до навчання у гімназії (*Додаток № 8*).

За результатами конкурсного приймання учителя-куратори отримують аналітичні карти-характеристики сформованих класних колективів. Ці характеристики допоможуть куратору організувати НВП в контексті особистісно-орієнтованого навчання вже з перших днів перебування дитини у навчальному закладі. (*Додаток № 9*)

Процедура проведення співбесіди

Термін проведення - квітень, травень.

Форма проведення - групове тестування та індивідуальна співбесіда.

Місце проведення - класна кімната та кабінет психологічного розвантаження.

Процедура співбесіди з майбутніми першокласниками здійснюється у два етапи.

1 етап Групове тестування

Методики «Графічний диктант», «Коректурна проба»

Тестування здійснюється під час занять з майбутніми першокласниками.

Обстеження проводить психолог у класній кімнаті. Тривалість обстеження - 15-20 хвилин.

Аспекти дослідження

1. Морфологічна зрілість (рівень сформованості дрібної та крупної моторики руки).
2. Емоційно - вольова зрілість (розвиток довільної уваги , поведінки та рівень тривоги).

2 етап Індивідуальна співбесіда

Індивідуальна співбесіда з дитиною проводиться у присутності батьків в умовах доброзичливості і прийняття. Результати рівня готовності фіксуються у індивідуальному протоколі. Наприкінці співбесіди батькам за її результатами надаються належні рекомендації, щодо подальшої роботи з дитиною.

Тривалість обстеження - 20-25 хвилин.

Підсумком співбесіди є висновок щодо рівня готовності дитини до навчання у школі, який зроблено на підставі порівняння його індивідуальних характеристик з віковими нормами. Визначається оптимальний для нього рівень складності навчальних програм. Якщо спостерігаються значні відхилення від вікової норми то психологом може бути надана рекомендація про відкладення на рік вступу дитини до школи.

У випадку , якщо дитина вже досягла семирічного віку може бути запропоновано навчання у загальноосвітній школі.

Практичний блок програми

Тестова батарея

I. Діагностика морфологічної готовності

Складові морфологічної готовності: стан здоров'я дитини під час вступу до школи, рівень сформованості дрібної моторики руки, розвиток зорово-моторної координації.

З метою виявлення стану здоров'я дошкільника та його індивідуальних особливостей батьки під час співбесіди з дитиною відповідають на запитання анкети Вивчення індивідуальних особливостей дошкільника (Додаток 1). На протязі виконання завдань фіксується домінування відомої руки.

Методика «Графічний диктант» ДБ.Ельконіна

(Додаток 2)

Мета: Аналіз рівня сформованості довільної зорово-моторної координації, дрібної моторики руки. Визначення уміння самостійно виконувати завдання за зразком та під диктовку.

Матеріал: Листок паперу у клітину, на якому зазначено дві крапки та графічний малюнок. Ці графічні опори є початком виконання завдань.

Інструкція: Зараз ми будемо малювати різні візерунки. Треба намагатися, щоб вони вийшли гарними та охайними. Для цього треба уважно слухати мене - я буду казати, на скільки клітинок і в яку сторону треба проводити лінію. Перший малюнок будемо виконувати разом.

1 малюнок Постав ручку у крапку. Дві клітини угору, одна вправо, дві - донизу, 1 - вправо, 2 - угору, 1 - вправо, 2 - донизу і т.інш..

2 малюнок (самостійно, без допомоги психолога) Постав ручку в крапку. 2 клітинки угору, 2 клітини вправо, 1 клітина вниз, 1 -вліво, 1 - донизу, 2 -вправо, 2 - угору, 2 - вправо, 1 - донизу, 1 - вліво, 1 - вниз, 2 - вправо і т.інш..

3 малюнок (виконання завдання за зразком) Подивись уважно на візерунок, розглянь його та продовж до кінця строки.

Інтерпретація результатів:

Перший малюнок не оцінюється

Достатній рівень (Д) - 2 бали {графічний диктант виконано без помилок.}

Середній рівень (С) - 1 бал (у диктанті є помилки, які повторюються і в самостійному продовженні)

Низький рівень (Н) - 0 бал (завдання не виконує) Наприкінці завдання дитина отримує бали за кожне з двох завдань.

II. Психологічна готовність

І н т е л е к т у а л ь н а з р і л і с т ь

I. Пам'ять

A. Короткострокова слухова пам'ять

Методика «10 слів» А.Р.Лурія (Додаток № 3)

Мета: оцінка короткострокової, довгострокової слухової пам'яті

Матеріал: бланки фіксації результатів з наборами слів

Інструкція: Зараз я прочитаю тобі 10 слів. Намагайся їх запам'ятати (Наприклад: стіл, дуб, рак, дощ, школа, місто, ручка, квітка, ніс, кінь).

Повтори слова, які ти запам'ятав.

У першому стовпчику психолог фіксує слова у бланку.

Потім психолог повторює ті ж слова у 2-й, та 3-й раз фіксує результати у бланку.

Б. Довгострокова слухова пам'ять

Інструкція: Згадай, будь ласка, слова, які я тобі називала на початку нашої розмови та назви їх.

Психолог у останньому четвертому стовпчику фіксує результат.

У підсумку психолог отримує чотири числа, які позначають кількість згаданих слів після кожного повторення (наприклад: 4,6,9/7)

Інтерпретація результатів:

Достатній рівень (Д) 26. - дошкільник називає 7-10 слів на момент останнього повторення

Середній рівень (С) 16. - 4-6 слів

Низький рівень (Н) Об. - 1 -3 слова

В. Зорова пам'ять

Методика «Образна пам'ять» Р.Римська (Додаток № 4)

Матеріал: картки з зображенням предметів, які знайомі дитині (тварини, рослини, предмети домашнього побуту та ін.).

Перед виконанням завдання потрібно уточнити, чи знайомі дитині нижче подані предмети.

Інструкція: Подивись уважно на ці картки і запам'ятай їх. Через деякий час я їх приберу, а ти згадай і назви, що запам'ятав. Психолог у бланку фіксує кількість згаданих карток. Час пред'явлення - 20 сек.

Інтерпретація результатів:

Достатній рівень (Д)-7-10 карток -2б.

Середній рівень (С)-4-6 карток-1б

Низький рівень (Н)-1-3картки -0б.

2. Мислення (Додаток № 5)

А. Тест „Зайвий предмет»

Мета: Оцінка образно-логічного мислення розумових операцій аналізу та узагальнення.

Матеріал: картки, на яких зображені по 4 різних предмети. Одна з карток тренувальна.

Інструкція: Подивись уважно на малюнок і назви один зайвий предмет. Поясни, чому він зайвий.

Дитини для вирішення пропонується 5 варіантів.

Додаткове запитання: Склади своє завдання з зайвим словом.

Інтерпретація результатів:

Високий рівень (В) 36. - дитина правильно знаходить зайвий предмет у чотирьох завданнях, та вигадує своє завдання.

Достатній рівень (Д) 26. - дитина вірно знаходить зайвий предмет у 4-х завданнях та вигадує своє.

Середній рівень (С) 16. - 3 завдання, виникають труднощі зі складанням особистого завдання.

Низький рівень (Н) Об. - 1-2 завдань з допомогою психолога

Б. Тест для оцінки мовленнєво-логічного мислення

Інструкція: Зараз я пропоную тобі відповісти на запитання, або продовжити речення. Психолог на вибір пропонує 5 запитань.

Опитувальник для дитини:

1. Яка з тварин більше-кінь чи собака?
2. Вранці люди снідають, а ввечері...? {вечеряють}
3. Днем на вулиці світло, а вночі... ? {темно}
4. Яблука, сливи, груші, персики - це...? {фрукти}
5. Що таке Запоріжжя, Дніпропетровськ, Київ, Мелітополь? (назви міст)
6. Маленька собака - це цуценя, маленька вівця це ...? {ягня}
7. Яка зараз пора року? Чому ти так вирішив (вирішила)?
8. Чим схожі та чим відрізняються метелик та птах?
(кішка - собака стіл-стілець олівець-ручка хлопчик-дівчинка і т.ін.)
9. Що таке футбол, хокей, волейбол? {види спорту}. Доповни рядок
10. Які ти знаєш види транспорту?
11. Назви зимові місяці, весняні, осінні, літні.
12. Скільки тобі років? Скільки буде через 2 роки, через 3?
13. У якій країні ти живеш? Назви країни, які ти знаєш.
14. Що треба робити для того, щоб бути здоровим та сильним?
15. Уяви, до тебе в гості завітав громадянин іншої держави, який розуміє значення деяких слів. Поясни йому, що таке яблуко? (стіл, дощ, школа, вітер и т. ін.)

Інтерпретація результатів:

Аналізуючи відповіді, треба особливо звертати увагу на аргументовані, повні відповіді.

Достатній рівень (Д) 26. - дитина правильно аргументовано відповіла на 4-5 запитань

Середній рівень (С) 1 б. - 2-3 відповіді (на окремі запитання можлива відсутність пояснень)

Низький рівень (Н) Об. - 0-1 відповідь

3. Мовленнєва сфера

А. Тест фонематичного слуху (Ю.З.Гільбух)

Мета: Оцінка рівня фонематичного слуху дошкільника та звуковимови окремих звуків.

Інструкція: Давай пограємо в школу. Ти будеш учителем, а я учнем. Я зараз буду повторювати яке-небудь слово. Як що я зіб'юся, ти повинен (повинна) один раз плеснути у долоні.

Набори слів російського варіанта:

1) Ознайомлювально-тренувальне завдання:

Рама, рама, рама, рама, лама рама, рама, рама

Коробок, коробок, колобок, коробок, коробок, коробок

2) Залікове завдання:

(Дзвінки-глухі)

(Г-К) Кора, кора, кора, гора, кора, кора

(З-С) Коса, коса, коса, коза, коса, коса, коса

(Ж-Ш) Шар, шар, шар, жар, шар, шар

(Свистячі-шиплячі)

(С-Ш) Сыггый, сыггый, сыггый, сытый, сшитый, сытый,

((С-Ц) Рассвет, рассвет, расцвет, рассвет, рассвет

(Тверді-м'які)

(Л-Ль) Угол, угол, угол, уголь, угол, угол

(В-Вь) Вол, вол, вол, вел, вол, вол.

Інтерпретація результатів:

Кількість помилок	Кількість балів	Рівень
3	0	низький
1 -2	1	середній
0	2	достатній

Б.Тест „Звуковий аналіз слів»

Інструкція: Назви, будь ласка, звуки в слові кот (*стол, крот, зонт*) Скільки всього звуків у цьому слові?

1. Наведи прикладі слів, які мають таку ж саму кількість звуків.

2. Назви слова, які починаються на такий самий звук як у поданому слові.

Інтерпретація результатів:

Кількість помилок	Кількість балів	Рівень
3	0	низький
1 -2	1	середній
0	2	достатній

В.Тест „Послідовність подій» Гуткіна Н.И. (Додаток № 6)

Мета: оцінка розвитку мовлення дошкільника, уміння аналізувати та узагальнювати інформацію

Матеріал: окремі картки с зображенням подій оповідання.

Інструкція: Перед тобою оповідання у малюнках. Я розрізала його на окремі картки. Тобі треба уважно їх роздивитися та розкласти у логічній послідовності від початку до кінця. Далі тобі потрібно скласти невеличке, цікаве оповідання за цими малюнками. Ти можеш вигадувати імена героїв, додавати події, які тут не намальовані, але які обов'язково пов'язанні зі змістом цього оповідання.

Інтерпретація результатів:

<i>Помилки(якісний аналіз)</i>	<i>Кількість балів</i>	<i>Рівень</i>
Дошкільник не розуміє інструкцію, не справляється з виконанням завдання	0	низький
Послідовність карток будує за допомогою психолога. Припускається багатьох мовленнєвих помилок у складанні оповідання. Описує картки окремо не пов'язує зі змістом попередніх	1	середній
Правильно виконує завдання у відповідності з інструкцією	2	достатній

Емоційно-вольова зрілість

Складові емоційно-вольової зрілості - розвиток довільності та рівень тривоги відстежуються у процесі співбесіди з дитиною під час виконання завдань.

Методика виявлення домінування пізнавального або ігрового мотиву дошкільника (по НЛ.Гуткіної)

Інструкція: Дитині пропонують прослухати казку, яку він раніше не чув. На цікавому місці психолог зупиняє читання і пропонує дитині вибір: продовжити читання казки далі, або погратися іграшками, які є в кімнаті.

Інтерпретація результатів: Діти з домінуванням пізнавального мотиву обирають казку. Діти зі слабкими пізнавальними потребами обирають іграшки. Гра таких дошкільників має частіше маніпулятивну спрямованість: то за одну іграшку хапаються, то за іншу.

III. Соціальна готовність

Однією з важливих умов успішної соціалізації дитини в нових умовах шкільного навчання є сформовані та розвинуті комунікативні навички та достатній рівень соціалізації.

Методика «Знайомство»(Оцінка психологічної зрілості за допомогою тестової бесіди)

Мета: знайомство, налагодження контакту з дитиною, орієнтована оцінка загального розвитку дитини, його уявлень про навколишній світ, рівня сформованості зв'язного мовлення.

Питання:

1. Давай з тобою познайомимось. Мене звать (ім'я, по-батькові психолога). Назви своє прізвище, ім'я.
2. З ким ти сьогодні прийшов до школи? Назви ім'я, по-батькові.
3. Ким працюють твої батьки? Які ще назви професій ти знаєш?
4. Уяви собі, що я захотіла завітати до тебе в гості. Як мені тебе знайти? Що я повинна знати обов'язково? {Домашня адреса}
5. Назви місто, у якому ти живеш (країну). Які ще ти знаєш назви міст, країн?
6. Як ти вважаєш, що більше місто чи країна? Чому?.
7. Подивись на цю іграшку. З якої вона казки? Склади невеличку розповідь про неї
8. Чи бажаєш ти іти до школи?
9. Для чого потрібна школа?
10. Для чого в школі дзвоник, парта, ранець?
11. Що треба робити, якщо пошкодиш чужу річ?
12. Кого можна вважати своїм другом?
13. Чого б ти не хотів чекати від свого друга?
14. Як треба поводити себе, щоб мати багато друзів?
15. Уяви, що ти зустрів знайому людину, як ти її привітаєш?
16. Які слова ввічливості ти знаєш? Чому їх необхідно використовувати?

(1-4 запитання) - «Знайомство»

(5-10) – «Обізнаність про навколишній світ»

(11-16) - «Комунікативні навички»

Опитування проводиться на початку співбесіди з дитиною з метою налагодження контакту. Запитання з вищезазначеного переліку - ставляться вибірково. 1-3 запитання є обов'язковими.

Далі по 2 запитання з кожного блоку на погляд психолога.

Всього дошкільник повинен дати відповідь на 7 запитань.

Інтерпретація результатів:

У підсумку - дитина отримує загальну кількість балів за 7 питаннями. Кожна відповідь оцінюється за допомогою балів.

Правильна, повна відповідь по одному питанню. 26. Достатній рівень

Неповна відповідь. 16. Середній рівень

Допомога психолога у формуванні відповіді.

Відсутність відповіді. Об. Низький

Неправильна відповідь.

7 -10 балів - достатній рівень

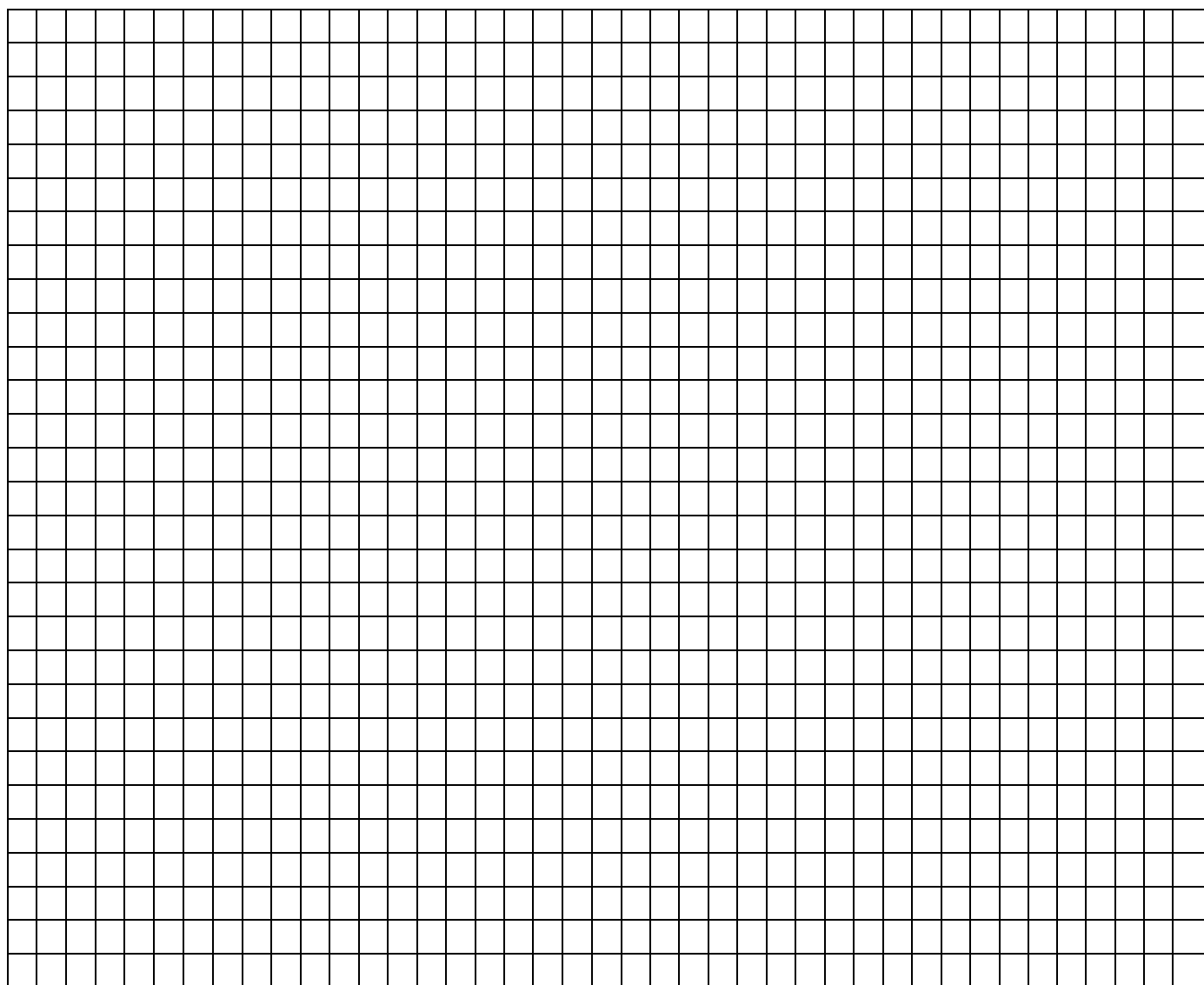
4-6 балів - середній рівень

0-5 балів - низький рівень

Загальний кількісний аналіз психосоціальної зрілості за використаними методиками визначається по сумі балів. Висновки фіксуються у третій колонці Індивідуального підсумкового протоколу

Загальний якісний аналіз психосоціальної зрілості передбачає уважне вивчення висловлювань дитини, які фіксуються у четвертій колонці підсумкового протоколу. *(Додаток № 7)*

Додаток 2



Бланк №

	кількість повторів слова	1	2	3	4
1.	Дом				
2.	Стол				
3.	Дождь				
4.	Рак				
5.	Шар				
6.	Ток				
7.	Сон				
8.	Окно				
9.	Ночь				
10	Час				

Орієнтовні набори слів:

1. Школа, огурец, окно, мед, лето, вода, год, кот, мяч, час
2. Слон, глаза, нос, сон, кресло, волк, гриб, нож, лист, игра.
3. Осень, еж, ваза, мост, море, кран, гром, вечер, сыр.
4. Врач, оса, лес, ветер, ггица, цветок, тетрадь, карандаш, хлеб, ветка.
5. Карта, щетка, слово, юла, гора, туча, ножницы, бант, пирог, сила.

Індивідуальний протокол «Готовності до
шкільного навчання»

П.і.б. дошкільника _____ дата народж. _____

Дом. адреса: _____ Тел. _____ Д/з № _____

№	1	Кількіс. аналіз	Якісний аналіз
1.	Мовленнєва сфера Порушення: а) слух б) Відхилення у вимові в) ФФП г) словникові конструкції	Фонематичний слух (С), (Ш), (Ц), (Р), (Л) Звуковий аналіз слів Звуки, літери	<i>Норма Логопедичні порушення. Не сформованість Заміна, зміщення, Легкі порушення</i>
2.	Змоційно-вольова готовність. Мотиваційний компонент	Саморегуляція Темп діяльності Рівень тривоги Мотивація	<i>Самостійно, Вірно, швидко, За допомогою психолога, Адекватна оцінка Ігрова, пізнавальна</i>
3.	Психо-соціальна готовність	Обізнаність Комунікативні навички , (тестова бесіда)	<i>Широкий світогляд Поверхове уявлення Сформовані, не сформовані</i>
4.	Морфологічна готовність	Стан здоров'я Моторика руки (графічний диктант) Зоровий Слуховий	<i>Хронічні захворювання Домінуюча рука: Л, П Близько до зразка Незначні відхилення Повна нездатність сприйняття елементів на письмі</i>
5.	Психологічна готовність а) пам'ять б) мислення та вимова	Слухова Зорова 4-й зайвий Мовленнєво-логічне мислення Тести Піаже Послідовність подій	<i>Класифікує, класифікує з допомогою, не класифікує Називає окремі предмети Аргументує відповідь Будує логічну послідовність подій</i>

Рівень готовності _____

Дата _____

: _____

Рекомендації: _____

Психолог:

Батьки:

Карта - характеристика готовності дитини до шкільного навчання

1. Психологічна і соціальна готовність до школи

А. Мотиваційний компонент:

1. Дитина бажає йти до школи
2. Наявність зовнішньої мотивації до навчання
3. Негативне ставлення до школи

Б. Навчальна мотивація:

1. Усвідомлює важливість та необхідність навчання, особисті цілі навчання набули самостійну привабливість
2. Особистісні цілі навчання не усвідомлюються, привалює, дитину тільки цікавить зовнішня сторона навчання (можливість разом з однолітками відвідувати школу, мати ранець, носити шкільну форму і таке інше).
3. Мету навчання не усвідомлює.

В. Уміння спілкуватися, адекватно поводити себе та реагувати на ситуацію:

1. Достатньо легко знаходить контакт з оточуючими правильно сприймає ситуацію, розуміє її зміст, адекватно поводить себе.
2. Спілкування утруднено, розуміння ситуації не завжди адекватне.
3. Погано знаходить контакт з оточуючими, має великі проблеми у спілкуванні та розумінні ситуації.

Г. Організованість поведінки

1. Поведінка організована
2. Поведінка не достатньо організована
3. Поведінка неорганізована

Загальна оцінка рівня психологічної і соціальної готовності до школи:

1. Вище середнього, середній (розвиток більшості показників готовності оцінюється по першому рівню).
2. Нижче середнього (розвиток більшості показників готовності оцінюється по другому рівню).
3. Низький (розвиток більшості показників оцінюється по третьому рівню)

2. Розвиток навчально-вагомих психофізичних функцій

А. Фонематичний слух, артикуляційний апарат:

1. Порухень у фонематичній будові мовлення, звуковимові немає; мова правильна, чітка.
2. У фонематичній будові мовлення, у звуковимові є порушення (необхідне дослідження логопеда).
3. Дитина косноязична (необхідне дослідження логопеда).

4. Б. Дрібна моторика руки:

1. Рука добре розвинута: дитина впевнено володіє олівцем, ножицями.
2. Рука недостатньо добре розвинута: олівцем, ножицями працює з великою напругою.
3. Рука розвинута погано: олівцем, ножицями володіє з великими труднощами.

В. Просторова орієнтація, координація рухів:

1. Достатньо добре орієнтується у просторі, координує рухи; подвижен, ловок.
2. Відмічаються окремі ознаки недостатнього розвитку у просторі, координації рухів, недостатньо ловок.
3. Орієнтація у просторі, координація рухів розвинуті погано; неуклюж, гіподинамія.

Г. Координація у системі «око-рука»:

1. Може правильно «перенести» у зошит нескладний графічний малюнок, який зорово сприймає на відстані (з класної дошки).
2. Графічний малюнок повторює у зошиті з незначними помилками.
3. Графічний малюнок повторює у зошиті зі значною кількістю помилок.

Д. Об'єм здорового сприйняття.

1. Відповідає середнім показникам вікової групи.
2. Нижче середніх показників вікової групи.
3. Набагато нижче середніх показників вікової групи.

Загальна середня оцінка рівнів розвитку навчально-вагомих психофізіологічних функцій

1. Вище середнього, середній (розвиток більшості показників готовності оцінюється першим рівнем).
2. Нижче середнього (розвиток більшості показників готовності оцінюється другим рівнем).
3. Низький (розвиток більшості показників оцінюється третім рівнем).

Розвиток пізнавальної діяльності

А. Світогляд:

1. Уявлення про світ достатньо розгорнуті та конкретні; може розповісти про країну, місто, у якому живе, про тварини та рослини, пори року.
2. Уявлення достатньо конкретизовані та обумовлені тільки оточуючим
3. Знання про оточуючий світ безсистемні, фрагментарні.

Б. Розвиток мовлення

1. Мова змістовна, виразна, граматично вірна.
2. Під час бесіди з'являються утруднення у пошуку слів, висловлюванні думок, мова недостатньо виразна.
3. Відповіді односкладові, у мові багато помилок (неправильний порядок слів, речення не мають закінчень).

В. Розвиток пізнавальної активності, самостійності:

1. Дитина любознательна, активна, завдання виконує з зацікавленістю,

самостійно, не має потреби у додаткових зовнішніх стимулах.

2. Дитина недостатньо активна та самостійна, в умовах виконання завдань необхідна зовнішня стимуляція, коло питань, які викликають зацікавленість невелика.

3. Рівень активності, самостійності низький; в умовах виконання завдань необхідна постійна зовнішня стимуляція, зацікавленість до зовнішнього світу не має.

Г. Сформованість інтелектуальних умінь (аналіз, порівняння, узагальнення). знаходження закономірностей:

1. Правильно визначає зміст, думку тексту, вправ, які аналізуються.

2. Завдання, які потребують аналізу, порівняння, узагальнення виконує за допомогою дорослого.

3. Завдання, які потребують аналізу, порівняння, узагальнення дитина виконує тільки за умови конструктивної допомоги дорослого, допомога сприймається с великими труднощами, самостійний перенос не здійснюється.

Д- Довільність діяльності:

1. Утримує мету діяльності, будує її план; добирає адекватні засоби; перевіряє результат; самостійно долає труднощі у роботі.

2. Утримує мету діяльності; будує план; обирає адекватні засоби; перевіряє результат, але у процесі діяльності часто відволікається, труднощі долає тільки за допомогою психологічної підтримки.

3. Діяльність хаотична; окремі умові завдань, які вирішуються „губляться»; результат не перевіряється; діяльність припиняється у разі виникнення будь-яких труднощів.

Е. Контроль діяльності

1. Результати зусиль дитини відповідають меті. Він самостійно може зіставити всі отримані результати з раніше зазначеною метою.

2. Результати зусиль зовсім не відповідають меті, дитина не бачить цієї невідповідності.

Ж. Темп діяльності:

1. Відповідає середнім показникам вікової групи.

2. Нижче середніх показників вікової групи

3. Набагато нижче середніх показників вікової групи

З. Навчальні знання, уміння:

Вказати детально, який запас навчальних умінь має дошкільник (знання літер, елементарні математичні уявлення).

Загальна середня оцінка рівня розвитку пізнавальної діяльності:

1. Вище середнього, середній (розвиток більшості показників оцінюється першим рівнем).

2. Нижче середнього (розвиток більшості показників оцінюється другим рівнем).

3. Низький (розвиток більшості показників оцінюється третім рівнем).

4. Дуже низький (розвиток інтелектуальних умінь оцінюється четвертим рівнем), в умовах оцінки більшості показників третім).

4. Стан здоров'я

1. Особливості розвитку на етапі дошкільного дитинства, які ускладнили розвиток дитини: важкі пологи, травми, хронічні захворювання.
2. Темп розвитку у період дошкільного дитинства (чи своєчасно дитина почала ходити, говорити).
3. Стан соматичного здоров'я дитини:
 - характер відхилень у системах і функціях організму, захворювання;
 - кількість захворювань за попередній рік.

Визначення групи здоров'я

Висновок:

1. Підстава для занесення дитини до групи ризику.
2. Рекомендації з питань індивідуально-корекційної роботи.
3. Консультації спеціалістів

Психолого-педагогічна карта-характеристика труднощів 1- «_» класу

Куратор класу (п.і.б.) _____

1. Загальна кількість учнів _____
хлопчиків _____ дівчаток _____
2. Кількість організованих учнів _____
3. Кількість дошкільників на 01.09. _____
шестирічок _____ семирічок _____
4. Рівень психологічної
готовності
Достатній _____
Середній _____
Початковий _____

ти п	Труднощі	1» _« клас (прізвища учнів)
1 а/ б/	<i>Мовленнєва сфера</i> Логопедичні порушення Середній та низький рівень зв'язного мовлення (Послідовність подій», складання оповідання за серією малюнків)	
2. а/ б/	<i>Пам'ять</i> Середній та низький рівень зорового запам'ятовування. Середній та низький рівень слухового запам'ятовування	
3. а/ б/	<i>Довільність</i> Низький та середній рівень сформованості дрібної моторики руки Труднощі з виконанням завдань за зразком.	
4	<i>Логічне мислення</i> Недостатній рівень сформованості операцій аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння	
5	<i>Рівень обізнаності</i> Словниковий запас, знання про навколишній світ	
6	<i>Мотиваційна сфера</i> Домінування ігрової мотивації	
7 а/ б/ в/	<i>Емоційно-вольова сфера</i> Пперактивність Ппоактивність (низький темп діяльності, низький рівень концентрації уваги Рівень тривоги	

Психолог (п.і.б.) _____